

Labā izglītība ir darba zelta pamats

2.lpp.

Algām ir jāapsteidz cenas

4.-5.lpp.

Cilvēks vēlas strādāt stabilā darba vidē

6.lpp.

Arodbiedrības pieskata arī «šprotu karus»

8.lpp.

Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības informatīvais izdevums

ARODBIEDRĪBU avīze

Vienotībā spēks!

Nr. 6 (8) 2006

ISSN 1691-3116

Arodbiedrības ir ietekmīgs spēlētājs tautsaimniecības jomā

Pēteris KRĪGERS

Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības priekšsēdētājs

Lielai daļai cilvēku radies iespaids, ka arodbiedrības nodarbojas tikai ar pensiju un pabalstu jautājumiem, varbūt vēl noorganizē kādu ekskursiju, un tas arī viss. Te nu jāsap, ka mēs veicam ļoti nopietnu darbu tieši tautsaimniecības attīstības jomā.

Mēs bijām vieni no pirmajiem, kas jau 90. gados runājām, ka Latvijai ir nepieciešama tautsaimniecības attīstības stratēģija. Toreiz mūs pat lamāja no valdības puses, sakot, ka mēs laikam atkal vēloties ieviest kaut kādus piec gadu plānus un strādāt pēc tiem, ka vēl tikai trūkst pie viena atjaunot Valsts plāna komiteju. Mums teica, ka nekas tāds nav vajadzīgs, jo mums ir tirgus ekonomika un tirgus visu sakārtos un saliks pa vietām.

No vienas puses, šobrīd mēs esam gandarīti, ka pamazām mūsu prasības sāk īstenoties un valsts tiešām strādā pie stratēģiskās attīstības

plāniem. Taču, ja raugāties no otras puses, lai nonāktu līdz tam, ir veltīti izšķiest daudz laika un līdzekļu, kurus varēja lietderīgi izmantot jau agrāk, domājot par valsts attīstību kopumā. Taču – labāk vēlāk, nekā nekad.

Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība visu laiku gan kopā ar sociālajiem partneriem – darba devējiem, gan patstāvīgi ir risinājuši nopietnus jautājumus, kas ir saistīti ar valsts budžetu, ar nodokļu politiku, ar nodokļu politikas agrāko noteikšanu nodokļa ienākuma nodokļa 25% vietā, tad arodbiedrības bija viens no tiem spēkiem, kas reāli lobēja darba devēju intereses un aizstāvēja šo ideju. Jo mēs cerējām, ka šāda nodokļu samazināšana labvēlīgi atsauksies gan uz ekonomisko situāciju valstī, gan arī uz strādājošo algām, jo līdz ar nodokļu samazināšanos darba devējiem atbrīvosies li-

dzekļi, kurus būs iespējams investēt gan uzņēmumu attīstībā, gan jaunās tehnoloģijās, gan jaunu darba vietu veidošanā, gan arī pašos cilvēkos, paaugstinot viņiem darba algas, piešķirot tos vai citus bonusus, attīstot apdrošināšanas sistēmu un tā tālāk. Cerētais rezultāts gan sasniegts tikai daļēji, jo liela daļa naudas aizplūst prom no Latvijas.

Arodbiedrības bija tās, kas kopā ar darba devējiem un Pašvaldību savienību pie Ekonomikas ministrijas nodibinājām Tautsaimniecības padomi, kurā mēs esam pārstāvēti kopā ar dažādu nozaru ekspertiem un kopā pie viena galda varam pārrunāt nopietnus tautsaimniecības attīstības jautājumus, profesionālās izglītības problēmas, investīciju politiku, konkurences politiku valstī. Mēs varam piedalīties kā eksperti jaunu likumprojektu izstrādāšanā. Var teikt, ka arodbiedrību

loma nacionālajā līmenī ir diezgan nozīmīga.

Mūsu nozaru arodbiedrības aktīvi darbojas kopā ar profesionālajām asociācijām, ar darba devēju organizācijām. Labs piemērs ir Latvijas Celtnieku arodbiedrības sadarbība ar Latvijas Būvnieku asociāciju, Metālistu arodbiedrības sadarbība ar Mašīnbūves un metālapstrādes rūpniecības uzņēmēju asociāciju.

Sadarbība risinās arī ar konkrētiem darba devējiem uzņēmumos. Tur kopīgi tiek strādāts pie darba koplīgumu izveidošanas un noslēgšanas, arī pie dažādiem uzņēmumu attīstības plāniem. Tur arodbiedrības atbalsts bieži vien ir noteicošais faktors ātrākai attīstības plānu īstenošanai.

Ja runājam par šobrīd aktualizētajiem nodokļu jautājumiem – ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamo darba algas minimumu, tad te kopā ar Latvijas Darba devēju konfederāciju un Latvijas Pašvaldību savienību esam izstrādājuši vienotu attīstības modeli. Tas nozīmē, ka mēs atbalstām neapliekamā minimuma

paaugstināšanu līdz apmēram 60% no minimālās algas. Mēs atbalstām daudz straujāku minimālās algas paaugstināšanu – domājam, ka minimālajai algai vajadzētu būt ne mazākai kā pusei no valsts tautsaimniecībā nodarbināto vidējās algas.

Tajā pat laikā mēs neatbalstām iedzīvotāju ienākuma nodokļa pakāpenisku samazināšanu, jo uzskatām, ka no tā būtisku labumu gūs tikai tie, kas saņem lielās algas. Tie, kam ir mazas algas, to nejutīs. Protams, ja valsts var samazināt iedzīvotāju ienākuma nodokli, vienlaikus paaugstinot neapliekamo minimumu, tad tā jau ir pavisam cita situācija, ko mēs akceptējam.

Mēs diskutējam arī par darba likumdošanas liberalizāciju. Tas ir neizbēgams process, jo visa pasaule iet uz elastīgākām darba attiecībām. Pasaule iet uz to, ka daudzas lietas atrisina nevis ar likumu, bet ar vienošanos starp darba devēju un darbinieku, arī starp darba devēju un arodbiedrībām. Nevar jau likumā visu noteikt tik strikti, kā akmeni iecirst!

Turpinājumu lasiet 2. lpp. ►

Atbilstošā izglītība ir tālākā darba pamats

Pēdējā gada viena no lielākajām problēmām ir darbaspēka trūkums, kā arī darbaspēka kvalitāte. Īpaši tiek izjūts konkurētspējīga darbaspēka trūkums. Kopējās problēmas sakne slēpjas izglītībā – tas ir viens no galvenajiem iemesliem, kas pēctecīgi dod atbilstošu rezultātu.

Līvija MARCINKĒVIČA
LBAS priekšsēdētāja vietniece

Vai esošā visu līmeņu profesionālā izglītība atbilst vai neatbilst darba tirgus vajadzībām, to vislabāk redz nozares un specialitātes, kurās apmācītie cilvēki nonāk un sāk strādāt. Par to var spriest konkrētie darba devēji. Taču kopējā tendence ir skaidra – profesionālās izglītības iestādes kopumā netiek galā ar uzdevumu sagatavot speciālistus un darbiniekus, kas atbilstu konkrētam darba devēju pieprasījumam un šodienas darba tirgus pieprasījumam kopumā.

Nelaimē slēpjas tur, kas profesionālajai izglītībai līdz šim netika pievērsta pietiekami nopietna uzmanība. To nav darijušas valsts institūcijas, kuru tiešā pārraudzībā atrodas profesionālās izglītības iestādes. Pietiekama uzmanība nav pievērsta darba devēju perspektīvo vajadzību noskaidrošanai. Profesionālās izglītības materiāli tehniskā bāze un profesionālais pamats ir gaužām nepietiekams un ļoti novecojis. Mūsdienai prasībām daudzviet netiek līdzī arī profesionālās izglītības pedagogi. Ilgus gadus nav bijis sistēmas, kas un kā sagatavos pedagogus profesionālajai izglītībai.

Manuprāt, savā ziņā pārspīlētas ir Izglītības un zinātnes ministrijas prasības, ka par pedagogiem jebkuru priekšmetu kursu pasniegšanā var strādāt tikai cilvēki ar augstāko pedagoģisko izglītību. Tas tiek prasīts gan bērnudārza audzinātājam, gan augstskolas profesoram. Tieši profesionālās izglītības sistēmā šī prasība izvērtās par diezgan lielu nelaimi. Ļoti daudzi labi praktiķi un speciālisti ar augstāko profesionālo izglītību savā nozarē formālo prasību dēļ bija spiesti aiziet no skolām. Valsts arī nepiedāvāja šiem cilvēkiem iegūt augstāko pedagoģisko izglītību par valsts budžeta līdzekļiem, bet uzlika uz katra konkrēta cilvēka pleciem. Daudzus no studijām atturēja dārdzība. Pat ja bakalaura programma maksā 300 latus par semestri, ne katram bija iespēja tādu summu atlicināt. Vieglāk bija atrast citu darbu. Izglītības likumā gan vēlāk tika veikti atsevišķi grozījumi. Taču tas jau bija novēloti un nespēja glābt situāciju. Personiski es uzskatu, ka kārtīgs un labs celtniekmeistars saviem audzēkņiem var sniegt vairāk nekā „plikš” teorētiķis pa taisno no augstskolas sola bez praktiskās pieredzes.

Ir jāreķinās arī, ka neatbilstošā profesionālā izglītība neapzināti veido jaunus bezdarbniekus. Tādu nelāgu tendenci uzrāda arī

statistika – katru gadu no 12 000 profesionālās izglītības iestāžu beidzējiem aptuveni 600 uzreiz stājas Nodarbinātības valsts aģentūras bezdarbnieku uzskaitē. Un ir vēl viena nepatīkama tendence – atbilstoši iegūtajai izglītībai strādā tikai puse no profesionālās izglītības iestāžu absolventiem. Izglītības un zinātnes ministrija šobrīd uzskata, ka tas ir gluži labs rezultāts. Mēs apzināmies, ka profesionālās izglītības iestādes daļēji veic arī sociālās iestādes funkcijas. Taču tomēr nav normāli, ka tik daudz jaunu cilvēku tiek mācīti nezin kam un bez noteikta mērķa. Tā ir arī zemē nomesta nauda un laiks. Profesionālo izglītību pilnībā apmaksā valsts, audzēkņiem tiek maksātas stipendijas...

No otras puses ir darba devēji, kuri bieži vien nav apmierināti ar jauno darbinieku profesionālo sagatavotību. Viens no iemesliem ir tas, ka ilgus gadus profesionālās izglītības iestādes audzēkņus gatavo tajās jomās un programmās, kuras tām ir pa spēkam. Notika piemērošanās nevis darba tirgus vajadzībām, bet gan mācību iestāžu varēšanai vai drīzāk – nevarēšanai. Notika piemērošanās gan skolu materiāli tehniskajai bāzei, gan pasniedzēju spējam, neveidojot darba tirgū aktuālākas

taču izskatās, ka šiem cilvēkiem nebūs pielietojuma. Pat ģimenes tūrisma saimniecība diez vai spēs „apēst” piedāvājumu.

Viens no risinājumiem būtu, ja darba devēji spētu vienoties ar mācību iestādēm par nepieciešamo speciālistu sagatavošanu. Taču, lai ķertos pie šī soļa īstenošanas, darba devējam arī ļoti skaidri jāsaprot, kādi darbinieki viņam būs nepieciešami perspektīvā. Tas nozīmē, ka darba devējam jāzina, kādā virzienā viņš varēs un viņam vajadzēs attīstīties – kāds būs valsts pieprasījums un valsts intereses darba devēja uzņēmējdarbības attīstībā.

Ja tiks noteiktas prioritāras vai vismaz būtiskākās tautsaimniecības nozares, kurās Latvija kopumā vai pa atsevišķiem reģioniem attīstīsies tuvākajos gados ja ne ilgtermiņā tad vismaz vidējā termiņā piecu līdz septiņu gadu gaitā, tad var runāt par sistēmas sakārtošanu un izglītības tuvināšanu darba tirgus vajadzībām. Izglītības reorganizācija var notikt tikai vairāku gadu gaitā. Un, lai pēc tam sagatavotu labus speciālistus tajā vai citā jomā, vēl ir vajadzīgs papildu laiks.

Te vairs nav runa par īstermiņa kursiem, kas der zemākas kvalifikācijas darbinieku sagatavošanai

Es uzskatu, ka kārtīgs un labs celtniekmeistars saviem audzēkņiem var sniegt vairāk nekā «plikš» teorētiķis bez praktiskās pieredzes.

LBAS priekšsēdētāja vietniece
Līvija MARCINKĒVIČA

un pieprasītākas programmas.

Orientēšanās uz audzēkņu pieprasījumu un tā sauktajām populārākajām profesijām dominē ne jau tikai profesionālajā izglītībā, bet arī augstskolās. Tajā pat laikā nozarēs, kas Latvijā attīstās un stabilizējas, trūkst darbinieku. Trūkst inženier-tehnisko darbinieku, trūkst augsti kvalificētu un meistarīgu strādnieku – no viņiem darba devējs neprasa pieredzi, bet vēlas, lai jaunais cilvēks saprastu, ko nozīmē moderns darb-galds un jaunās tehnoloģijas.

Profesionālās izglītības iestādes gatavo sekretāres, pavārus, mīlzum daudz tūrisma speciālistu... Nu sakām jau, ka Latvija ir tūrisma valsts,

vai pārkvalifikācijai, bet gan par profesionālo ievirzi un profesionālo orientāciju, sākot jau varbūt no bērnudārza, no skolas pirmajām klāstēm. Devītās klases skolēnu vešana ekskursijā uz kādu uzņēmumu un šī pasākuma nosaukšana par profesionālo orientāciju ir neauglīga nodarbe.

Plānu realizācija atkarīga arī no budžeta līdzekļu atvēlēšanas izglītības pasākumiem – gan pedagogu sagatavošanā, gan mācību iestāžu materiāli tehniskās bāzes nodrošināšanai, gan darba devēju uzmanības pievēršana profesionālās izglītības problēmām. Protams, ka darba devēji jāieinteresē, piemēram, dot

iespēju saviem nākamajiem darbiniekiem uzņēmumā iziet mācību praksi – varbūt jāparedz kāda bonusu sistēma, lai viņiem būtu interese jaunajam cilvēkam iejusties reālajā darba vidē. Lai cik valsts ieguldītu skolu attīstībā, nekad nebūs tā, ka katru skolu pilnībā varēs nodrošināt ar pilnu un modernu ražošanas bāzi. Reālā darba vide mūsdienās attīstās daudz ātrāk.

Zinu, ka darba devēji ir dažādi un arī viņu attieksme pret jauna darbaspēka ienākšanu darba tirgū ir atšķirīga. Saprotu arī tos darba devējus, kas saka, ka viņiem nav cilvēku, kas praktikantus varētu apmācīt un ievadīt darbā. Ne vienmēr darba devējs praktikantu apmācībai izvēlas pareizāko piegājieni. Gadās, ka praktikants tiek pārvērst vienkārši par palīgstrādnieku. Iesācējs līdz ar to neiemācās neko jaunu savā profesijā un neko neiegūst. Mēdz gadīties, ka šāda pavirša darba devēja attieksme ir par iemeslu, kāpēc jaunais cilvēks pārdomā un pēc pirmās prakses nemaz neturpina mācības.

Nedrīkst aizmirst reģionālo virzību. Mums pārsvarā uzmanības lokā ir viens reģions – Rīga. Nacionālās attīstības plānā nākamajiem septiņiem gadiem noteikts, ka valstī jāveicina reģionālā jeb tā sauktā horizontālā attīstība, lai cilvēki nebrauktu labākas dzīves meklējumos prom no Latvijas. Lai tas notiktu, jāatrod veidi, kā atbalstīt pašvaldības, lai tās varētu attīstīties. Ja pašvaldība, piemēram, vēlas savā teritorijā veidot industriālo parku vai kādu ražotni, ir jābūt skaidrībai, ar kādu atbalstu un kādiem nosacījumiem pašvaldība var rēķināties. Mazā pašvaldībā uzņēmums, kurā strādā kaut vai pieci vai desmit darbinieki, arī ir ļoti nozīmīgs. Tie ir pagastam piesaistīti jauni darbinieki, tās ir viņu ģimenes, kas var iedzīvoties konkrētajā vietā.

Arodbiedrības šobrīd vērtē pēdējo četru gadu laikā paveikto starp LBAS kongresiem. Strādājot kopā ar darba devējiem un valsts institūcijām, sarunās un diskusijās pārstāvējot darbinieku intereses, mēs esam izteikuši savu viedokli arī par izglītības sistēmas sakārtošanu. Vai

ar arodbiedrību viedokli rēķinās? Nevaru teikt, ka tas vienmēr tiktu respektēts. Arodbiedrībām līdz šim ir bijis ļoti grūti un sarežģīti strādāt ar labēji liberālām valdībām. Īpaši daudz problēmu bija 90. gados un pirms iestāšanās Eiropas Savienībā. Pēdējos gados ir panākta vismaz pozitīva virzība. Tiesa, procesos netrūkst arī zemēdēns akmeņu. Ne vienmēr mūsu ieteikumi un priekšlikumi tiek pieņemti. Mēdz gadīties, ka agrāk noraidīti arodbiedrību ieteikumi vēlāk tiek pasniegti kā valdības institūciju ierosinājumi. Par to „autorību” gan mēs uztraucamies mazāk, jo galu galā svarīgs ir rezultāts. Tomēr mums acīmredzot vēl jāmacās savu viedokli pateikt skaļāk, lai to pamanītu arodbiedrību biedri un visa sabiedrība.

Kad runājam par darbaspēka noturēšanu valstī un darbaspēka kvalitāti, tad noteikti jāakcentē darba koplīgumu loma. Darba koplīgumos vajadzētu atrunāt arī to, kā tiek veidota sadarbība ar profesionālās izglītības iestādēm un kā tiek atbalstīta jaunu darbinieku ienākšana kolektīvā. Jaunajiem ir nepieciešams padoms, līdz ar to jāparedz, ka procesā iesaistīt pieredzējušos darbiniekus un speciālistus, kā atalgo viņu papildu pūliņus. Protams, problēmai ir arī cits aspekts – vai jaunieši uzņēmumā ienāks pietiekami labi un atbilstoši sagatavots. Arodbiedrības uzdevums ir paturēt jauno cilvēku savā redzeslokā, lai laikus novērtētu arī iespējamās grūtības un domātu par to novēršanu, lai iespējami perspektīvs darbinieks netiktu zaudēts kādu pārpratumu dēļ.

Arodbiedrības ir ieinteresētas, lai tajās iekļautos jauni cilvēki. Līdz ar to arodbiedrībām ir jāmeklē jauni paņēmieni, kā darboties un ko piedāvāt cilvēkam, lai viņš varētu secināt, ka šāda organizācija viņam ir nepieciešama. Mēs līdz šim vairāk esam uzsvēruši, ka arodbiedrības aizstāv un pārstāv strādājošo intereses. Taču vienlīdz svarīgi ir, lai cilvēkiem, kas iesaistās arodbiedrību darbā, būtu iespēja līdzdarboties un saprast, ka viņi var ietekmēt procesus **AV**

Arodbiedrības ir ietekmīgs spēlētājs tautsaimniecības jomā

Turpinājums. Sākums 1.lpp.

Taču mūsu valstī diemžēl šīs darba likumdošanas liberalizācijas vārdā darbiniekiem tiek apcirtas tās garantijas, kas šobrīd ir iestrādātas likumā. Un, mūsaprāt, tas ir pilnīgi nepieņemami. Mēs redzam, ka ik pa brīdim tiek „uzbrukts” gan virstundu darba apmaksai, gan apmaksai par darbu brīvdienās un svētku dienās, cenšoties skaidrot, ka tas dotu lielu ekonomisko efektu. Tiek

runāts, ka apmaksā par virstundām darbu brīvdienās un svētku dienās no darba devējiem prasa milzīgus līdzekļus, tāpēc darba devējus vajadzētu pažēlot un paglābt. Bet mēs skaidrojam, ka virstundu darbs prasa ļoti lielus līdzekļus no darbiniekiem. Un ne tikai līdzekļus. Arī veselību. Un reizēm arī dzīvību. Tieši tāpēc mēs nevaram vienkāršot jautājumus par darba likumdošanas liberalizāciju. Viss ir rūpīgi jāizsver.

Virknē nozaru ir paaugstinājusi saslīmība ar arodslīmībām. «Slīmo» arī veselības aprūpe – tur cilvēki strādā ļoti daudz virstundu un nespēj normāli atpūties. Līdz ar to pasliktinās pašu mediķu veselība – tā tiek sabandēta jau pirms iespējas doties pensijā. Ja skatāmies no pacienta puses, tad tādejādi tiek aizskartas arī viņa tiesības uz normālu veselības aprūpi. Noguris mediķis, kas strādājis daudz virstundu, tur-

klāt bieži vien bez normāla atalgojuma – kurš no mums tadā situācijā grib būt pēdējais rindā, piemēram, pie ķirurga uz operāciju galda!?

Tās ir lietas, kas ļoti cieši saistītas ar kopējo tautsaimniecības attīstību. Mēs nevaram domāt tikai par investīcijām tehnoloģijās, jaunā aprīkojumā, modernās iekārtās, mašīnās un tikai būvēt jaunas ražotnes, nedomājot par investīcijām cilvēkos, arī par viņu algām, sociālajām garantijām.

Ja paraugāties tur, kur ir arodbiedrības, un salīdzinām ar uzņēmumiem, kur nav arodbiedrības, tad redzam, ka arodbiedrības klātbūtne veicina aploksņu algu izskaušanu. Pētījumi arī apliecina, ka uzņēmumos, kur ir arodbiedrības, vidējā darba samaksa ir nedaudz augstāka nekā pārējos uzņēmumos. Un to var uzskatīt par tiešu arodbiedrību ieguldījumu katras darbinieka materiālās labklājības paaugstināšanā **AV**

Valsts ekonomikas attīstība ir arodbiedrību uzmanības lokā

Arodbiedrības tiešā veidā parasti nevar ietekmēt tautsaimniecības attīstību, bet netiešas iedarbības iespējas ir plašas. Atsevišķos gadījumos rīcība var būt ļoti spēcīga, efektīva un pamanāma.

Egils BALDZĒNS
LBAS priekšsēdētāja vietnieks

Visradikālākais risinājums tika panākts referendumā, kuru Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība (LBAS) organizēja sadarbībā ar Latvijas arodbiedrību «Energija» - tika apturēta «Latvenergo» privatizācija. Tagad arī varam priest, kuri bija tālredzīgāki no valsts nevis no personisko interešu viedokļa - vai tie, kuri savulaik sagatavoja, piemēram, «Latvijas gāzes» privatizācijas līgumu, kura dēļ valsts ir zaudējusi daudz naudas Zviedrijas arbitražas daudz naudas Zviedrijas arbitražas tiesā un vairs nespēj ietekmēt uzņēmuma pieņemtos stratēģiskos lēmumus, vai arī arodbiedrības, kuras uzskatīja, ka valstij jā saglabā stratēģiski nozīmīgās un neatkarību nodrošinošās nozares. Ja mēs gribam būt neatkarīgi, valstij ir jākontrolē savi energoresursi.

LBAS savā darbībā kā galveno jautājumu priekšplānā izvirza strādājošo darba samaksu un tās kāpumu, nevis pakalpojumu tarifus. Tarifem uzmanība tiek pievērsta pamatā tāpēc, ka ilgu laiku darba samaksas kāpums bija nesamērīgi zems.

Stabili atpaliekam

Lai ilustrētu situāciju, gribu salīdzināt neto algas Baltijas valstīs šī gada otrajā ceturksnī. Latvijā tā bija 207,07 lati, Lietuvā - 234,87 lati, bet Igaunijā - 346,32 lati. Līdz ar to kaimiņi Lietuvā saņem par 13,4% vairāk, bet Igaunijā - pat par 67,2% vairāk. Būtiski ir salīdzināt arī ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamo algas minimumu - šobrīd Latvijā tie ir 32 lati, Lietuvā - 59 lati, bet Igaunijā - 90 lati.

Paraugoties uz cenām, Lietuvā daudzās cenās ir tādas pašas kā Latvijā vai pat nedaudz zemākas. Igaunijā cenas ir tikai nedaudz augstākas nekā Latvijā. Līdz ar to Latvijā cilvēki par savām algām var iegādāties krietni mazāk preču un pakalpojumu nekā Lietuvas vai Igaunijas iedzīvotāji. Latvija nabadzības ziņā Eiropas Savienībā (ES) stabili ir pirmajā vietā. Aprēķinos ir ņemts arī vērā, cik pie mums saņem pensionāri, cik - jaunās māmiņas, cik liela ir reālā darba alga. To, ka bieži tiek piesaukts straujais iekšzemes kopprodukta pieaugums, vēl nenozīmē, ka mēs stāvam uz pārtikušas labklājības valsts sliekšņa. Mēs esam stabili atpalikuši valsts sociālajā politikā.

Latvijas problēma ir tā, ka mūsu uzņēmēju un politiķu atbildība pret savu valsti kopumā ir zemāka nekā Lietuvā un Igaunijā. Latvijas paradoks ir tas, ka mums kopš Tautas frontes laikiem pie varas nepātraukti bijušas labēji centriskas valdības. Tas nozīmē, ka ne reizi nav bijis mēģinājums šo tautsaimniecības un labklājības politiku risināt līdzsvaroti.

Mūsu valsts vadošais demogrāfijas pētnieks profesors Pēteris Zvidriņš uzsver, ka Latvijai uz citu Eiropas valstu fona raksturo arī visstraujākā demogrāfiskā iztukšošanās. Sabiedrība noveco, bērni dzimst maz, bet daudz cilvēku izbrauc strādāt, mācīties un dzīvot uz

ārzemēm - pēc iestāšanās Eiropas Savienībā legāli to izdarījuši vismaz 86 000 cilvēku, bet reālie skaitļi ir vēl lielāki. Lielbritānijā vien pēc Latvijas iestāšanās ES ir iebraukuši aptuveni 28 900 cilvēku no Latvijas.

Brauc jau arī pie mums no citām valstīm. Bet iebrauc mazāk, nekā izbrauc. Un arī turpmāk liels darbaspēka pieplūdums no citām valstīm nav gaidāms, jo mūsu algu līmenis ir pārāk zems, lai šķīstu vilinošs. Piemēram, Baltkrievijā vidējā bruto alga ir par 47% zemāka nekā Latvijā. Taču doties no Baltkrievijas strādāt uz Lietuvu algas ziņā tik un tā ir izdevīgāk nekā uz Latviju. Ja nu kāds būs nolūkojis par savu mērķi Baltijas valstis, tad Latvija izvēlēs visdrīzāk būs pēdējā vietā ar iespēju nopelnīt vismazāk.

Ja runājam par migrācijas politiku, tad pamatjautājums ir par to, kā nodrošināt normālu darbu tautsaimniecībā un valsts institūcijās. Šajā jomā mums vēl aizvien ir lielas rezerves, taču tās tiek strauji noplicinātas.

Risinājums ir gan bezdarba līmeņa samazināšana, gan ekonomiski aktīvo, bet šobrīd nenodarbināto cilvēku iesaistīšana tautsaimniecī-

Runājot par minimālo algu, tai vajadzētu būt tādai, lai strādājošais cilvēks varētu nodrošināt pilnu iztikas minimumu sev un bērnam. Kamēr tas tā nebūs, cerības par labklājības problēmu risinājumu Latvijā ir veltas. Mēs prasību par minimālās algas palielināšanu uzturam spēkā. Minimālās algas iekustināšana nozīmē arī visas algu sistēmas virzīšanu uz augšu.

Arodbiedrības ir panākušas skolotāju, mediķu, kultūras darbinieku, Iekšlietu ministrijas un citu darbinieku algu strauju paaugstinājumu. Tas veicinājis algu kāpumu arī citās jomās.

Augstākas minimālās algas un lielāka neapliekamā minimuma noteikšana ir arī nopietns spiediens uz ēnu ekonomiku.

Migrācijas politikai jābūt stingrai

Arodbiedrības pieprasa, lai valstī arī turpmāk būtu stingra migrācijas politika, jo mēs esam pret mazkvalificēta darbaspēka ieplūšanu valstī, kā arī uzskatām, ka Latvijā vēl aizvien ir pietiekami liela iekšējo darba resursu rezerve. Protams, vieglākās pretestības ceļš būtu legalizēt situāciju, ka, piemēram, daudzos būvobjektos tiek nodarbināts lētais nelegālais darbaspēks no Baltkrievijas un Ukrainas. Taču līdz ar to notiktu algu dempings, kā arī būtu iesaldēts un bremzēts algu kāpums nozarē. Un kārtējo reizi uzņēmēji, kuri strā-

lai reālās darba samaksas pieaugums krietni apsteigtu jebkuru tarifu kāpumu un inflāciju. Tajos gadījumos, kad mēs neredzam darba samaksas kāpumu, kopā ar saviem ekspertiem esam gatavi izvērtēt tarifu kāpuma objektivitāti. Tarifos jau arī tiek iekļauta darba samaksa nozarē nodarbinātajiem cilvēkiem. Ja kāpj sabiedriskā transporta biļešu cena, tad mūs interesē arī tas, par cik pieaug trolejbusu, autobusu un tramvaju vadītāju algas un cik liels ir šī pieauguma īpatsvars tarifu kāpumā.

Redzot, cik ļoti mūsu algas atpaliek no inflācijas pieauguma tempiem, arodbiedrības uztur spēkā prasību maizei, piena produktiem un olām noteikt PVN likmi 5% apmērā. Saistībā ar šo mūsu prasību izskanējis arī viedoklis, ka zemākas PVN likmes noteikšana neko nelīdzēs - tirgotājiem tikai radīsies iespēja uzlikt lielāku piecenojumu. Un pircējs atkal paliks zaudētājs. Te, mūsaprāt, ir ļoti vienkāršs risinājums - tirgotājiem būtu jāuzliek par pienākumu šādiem valsts atbalstītiem produktiem ar pazeminātu PVN marķējumu norādīt gan piegādātāja cenu, gan tirgotāja cenu, kas uzreiz skaidri parādītu, cik lielu uzcenojumu liek tirgotājs. Tas, starp citu, labi uzrādītu atšķirības katrā tirgotāja vēlmē pelnīt - ar lielāku apgrozījumu vai ar lielāku uzcenojumu. Šāda sistēma Eiropas Savienības dalībvalstīs ir izmantota, piemēram, Spānijā. Es uzskatu, ka to noteikti vajadzētu ieviest arī zaļu tirgū, jo līdz ar to zaļu cenas aptiekās automātiski kristos. Ieguvēja būtu arī valsts, kura dotē kompensējamus medikamentus - pati sistēma kļūtu caurspīdīgāka. Un, manuprāt, rastos arī iespēja vēl paplašināt kompensējamo zaļu klāstu.

Algās atpaliek no uzņēmumu peļņas

Atgriezoties pie jautājuma par darba samaksu un salīdzinot tautsaimniecībā nodarbināto reālo viedo darba samaksu šī gada jūlijā pret pagājušā gada jūliju, pieaugums ir 15%, kas tiek uzsvērts kā liels sasniegums. Tad pretī jāliek arī cits skaitlis - uzņēmumu tīrā peļņa valstī pagājušajā gadā pieaugusi vidēji par 65%bet reālā darba alga - par 9,7%. Taču 2004. gada statistika ir vienkārši nežēlīga - tajā laikā posmā peļņa pieauga par 320%, bet reālā alga - tikai par 2,4%. Tas atklāj galveno problēmu - to, ka pie mums viena uzņēmēju daļa grib pasakaini ātri sasniegt pēc iespējas augstāku personiskās labklājības līmeni, pirkt dārgas mašīnas, celt greznus namus...

Ja tās naudas summas atgrieztos uzņēmumā, būt nesalīdzināmi labāk. Būtiska lieta - lai kaut ko mainītu tautsaimniecībā, mums ir nepieciešamas tautsaimniecības strukturālās reformas, lai nozaru un uzņēmumu līmeni panāktu to, ka Latvijā vairāk tiktu ražotas preces un sniegti pakalpojumi ar augstu pievienoto vērtību, lai tiktu investēti kapitālintensīvās tehnoloģijās, darba organizācijā un darbinieku apmācībā. Šobrīd valstī ražotas preces un piedāvātie pakalpojumi pārsvarā ir ar zemu pievienoto vērtību.

Lai kāpinātu ražošanas produktivitāti, ir jāveic kapitālieguldījumi jaunās tehnoloģijās, darba organizācijā un pārvaldē, kā arī darbinieku prasmju līmeņa paaugstināšanā. Mums ir labas iespējas konkurētspējas izaugsmei **AV**

Latvijā cilvēki par savām algām var iegādāties krietni mazāk preču un pakalpojumu nekā Lietuvas vai Igaunijas iedzīvotāji.

LBAS priekšsēdētāja vietnieks
Egils BALDZĒNS

bā, taču vēl nopietnāk jādomā, kā piebremzēt cilvēku darba emigrāciju no valsts labāk apmaksāta darba meklējumos. Un to var izdarīt tikai tad, ja tiek celta minimālā alga, ja tiek palielinātas algas valsts institūcijās strādājošajiem, ja tiek palielināts ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais minimums. Tāpat ievērojama loma te būtu kopīgumu slēgšanai nozaru līmenī starp darba devēju organizācijām un arodbiedrībām.

Arodbiedrības ne vienu reizi vien ir uzsverušas, ka neapliekamajam minimumam vajadzētu būt vismaz iztikas minimuma līmenī. Oktobrī iztikas minimums bija 120,17 lati, minimālā alga - 90 lati (69,42 lati „uz rokas”). Nākamajā gadā minimālā alga tiks palielināta līdz 120 latiem (94,40 lati „uz rokas”), bet atpazīšana no iztikas minimuma tik un tā saglabāsies.

Mēs uzskatām, ka arī statistiski aprēķinātais iztikas minimums ir ļoti pieticīgs. Socioloģiskie pētījumi liecina, ka normālai iztikšanai vienam ģimenes loceklim mēnesī caurmērā vajag vismaz 145 līdz 150 latus. Īpaši tad, ja nav piemājas saimniecības, kurā izaudzēt arī kaut ko pārtikai, bet ir augstāki izdevumi komunālajiem maksājumiem un transportam.

dā likumīgi, maksā nodokļus un cinās ar negodīgu konkurenci, tiktu padarīti par apsmieklu.

Varbūt kāds iebildīs, sakot, ka algu kāpums stimulē jau tā augsto inflāciju. Taču jāpatur prātā, ka inflācijai ir virkne ietekmīgāku cēloņu par darbaspēka atalgojumu.

Viens no arodbiedrību ierosinātiem pasākumiem, kas bija iekļauts arī iepriekšējā kongresa rezolūcijā, ir pievienotās vērtības nodokļa (PVN) samazināšana līdz 5% vairākām preču grupām, tādējādi arī kaut nedaudz ierobežojot inflāciju. Runa ir par PVN samazināšanu no 18% uz 5% sabiedriskā transporta pakalpojumiem, zālēm, mācību grāmatām un bērnu grāmatām, zīdaiņu pārtikai.

Vairākus gadus risinājās arodbiedrību ierosinātā diskusija par PVN samazināšanu siltumapgādei - no šī gada 1. jūlija arī tas ir panākts. No 2007. gada 1. janvāra 5% PVN tiks piemērots arī gāzes, malkas un koksnes kurināmā piegādei un elektrības piegādei, kas pagaidām vēl ir 18%.

Atkal rēķinos ar iebildēm - kāpēc arodbiedrības necinās par tarifu samazināšanu? Uz to man jāsaka - ja tarifu celšana ir ekonomiski pamatota, tad tā ir neizbēgama. Arodbiedrības tāpēc strādā pie tā,

ITUC CSI IGB

Nodibināta Starptautiskā arodbiedrību konfederācija

Sanita LORENCE

1. novembrī Austrijas galvaspilsētā Vīnē notika Starptautiskās arodbiedrību konfederācijas (ITUC) dibināšanas kongress. Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību kongresā pārstāvēja LBAS priekšsēdētājs Pēteris Krīgers un Dzimumu līdztiesības padomes priekšsēdētāja Ariadna Ābeltiņa.

ITUC apvienojās divas pasaules arodbiedrību organizācijas - Starptautiskā Brīvo arodbiedrību savienība (ICFTU) un Pasaules darba konfederācija (WCL), līdz ar to ITUC tagad apvieno daliborganizācijas no abām minētajām konfederācijām. Tai pievienosies arī astoņas jaunas nacionālās arodbiedrību organizācijas, kuras pirmo reizi pievienosies pasaules līmeņa organizācijai.

Latvijas arodbiedrību ieguvums no šīs jaunās starptautiskās arodbiedrību organizācijas būs iespēja ciešāk sadarboties ar daudzajiem ITUC biedriem, pārņemt vērtīgu pieredzi, veidot solidarās akcijas un paust vienotu nostāju daudzos jautājumos, kas skar strādniekus.

Latvijas strādājošajiem vajadzības gadījumā ar LBAS starpniecību būs pieeja citu valstu arodbiedrību juridiskajai bāzei - tā būs iespēja izmantot starptautisko ekspertu palīdzību.

ITUC jaunievēlētais ģenerālsēkretārs Gajs Raiders uzsvēra, ka Starptautiskās arodbiedrību konfederācijas izveidošana palielinās visu arodbiedrību kustības kapacitāti gan nacionālajā, gan starptautiskajā līmenī:

- Tagad mums būs lielākas iespējas pildīt savu solījumu par cilvēku dzīves uzlabošanu. Vārdam «solidaritāte» vēl nekad nav bijusi tik liela nozīme kā šodien. Jo stiprāki mēs būsim, jo lielākas būs mūsu iespējas ietekmēt kompānijas, valdības un starptautiskās finanšu un tirdzniecības organizācijas. ITUC dibināšana ir arodbiedrību spēka koncentrēšanas procesa sastāvdaļa. Izaicinājumu ir daudz, bet mēs no tiem nebīstamies, mēs uzvarēsim tos darba devējus, kas ekspluatē savus strādniekus, tās valdības, kas noliedz cilvēku tiesības apvienoties arodbiedrībās. Mūsu darbība parādis, ka pienācīgs darbs nav tikai tāls sapnis, bet cilvēku dzīves realitāte.

Lai pastiprinātu savu ietekmi, ITUC plāno sadarboties arī ar nevalstiskajām organizācijām.

ITUC apvieno 166 miljonus strādājošo, kas pārstāv 309 daliborganizācijas no 156 valstīm un teritorijām **AV**

«Arodbiedrību Avīze» rīkoja diskusiju «Tautsaimniecības tendenču ietekme uz iedzīvotāju labklājību», kurā piedalījās LBAS priekšsēdētājs Pēteris KRĪGERS, Latvijas Komerčbanku asociācijas prezidents Teodors TVERIJONS, ekonomists, Ekonomikas un kultūras augstskolas rektors Uldis OSIS, ekonomists, Banku augstskolas docents Jānis GRASIS.

P. Krīgers: - Tautsaimniecības attīstība arodbiedrībās ir pastāvīgu diskusiju tēma, sekojot procesiem un analizējot, cik lielā mērā arodbiedrības spēj tos ietekmēt, kā var rosināt likumdošanu. Dažādus viedokļus arodbiedrību eksperti izsaka arī par jauno Valdības deklarāciju – tajā nav saskatāma kopējā stratēģija. Ir iezīmētas vērienīgas perspektīvas, bet cilvēku ticība tām nav pārāk liela. Pieaug iekšzemes kopprodukts, bet maciņi daudz biežāki netop. Algas palielinās, bet lielāko kumosu paķer inflācija. Tiek radītas jaunas darba vietas, bet cilvēki tik un tā brauc prom no valsts strādāt citur. Vajadzētu būt darba roku deficītam, jo darba devēji saka, ka viņiem jāievie darbinieki. Tajā pat laikā Nodarbinātības valsts aģentūra saka, ka bezdarbnieku mums ir vesela armija. Mēs dažādu problēmu aspektus esam analizējuši arī sarunās ar Ministru prezidentu un pārrunājuši ar politiķiem. Taču daudzi jautājumi paliek atklāti – nu kaut vai par inflācijas ierobežošanu. Mēs tā arī neesam saņēmuši skaidru atbildi – vai inflāciju vajag vai nevajag ierobežot. Vieni pat inflācijā vairo Īrijas naudu – cilvēki tur strādājot, bet nopelnīto sūta uz Latviju. Līdz ar to te palielinoties pirktspēja – miljoni latu nākot klāt. Citi saka – bankas gandrīz vai ar varu grūž cilvēkiem milzīgus kredītus. Bankām peļņa, bet cilvēki parādos, būs bankroti. Tā kā ir pret-runas, tad ir arī dažādi viedokļi.

T. Tverijons: - Runājot par kredītiem un biedējot ar tiem, cilvēki mēdz krietni pārspīlēt. Tas attiecas gan uz «apkraušānu ar kredītiem», gan «vāžām, kurās cilvēks pats sevi iekā», gan iespējamām «briesmām», kas kredīta ņemēju gaida pēc desmit vai divdesmit gadiem. Rietumu pasaule jau sen dzīvo uz kredītiem un normāli attīstās.

Mēģināšu atbildēt uz jautājumu, cik smaga vai viegla ir kredītu nasta, ņemot talkā nesen veiktas aptaujas rezultātus. 11% no respondentiem atbildējuši, ka viņiem nav nekādu grūtību tikt galā ar kredītmaksājumiem. 34% atbildēja, ka sakarā ar kredītu viņiem uzmanīgāk jāplāno savas finanses, bet maksājumi netiek izjusti kā nasta. Aptuveni 18% kredītņēmēju gan teikuši, ka naudas atdošana bankai ir likusi stingrāk savilkt jostu, bet 37% vispār nav kredītsaistību. Bilde kopumā ir normāla. Raugoties uz izsniegtajiem banku kredītiem no profesionālā viedokļa, absolūtais vairākums ir droši – bez atmaksāšanas kavējumu riska. Neraugoties uz kredītēšanas augstajiem tempiem, kredītportfeļa kvalitāte nepasliktinās. Tas nozīmē, ka cilvēki, kuri ir paņēmuši kredītu, ir maksāspējīgi. Ja runājam par briesmu stāstiem saistībā ar iespējamo nākotni... Nu tas ir apmēram tāpat kā ar spekulācijām par tēmu, kas notiktu ar Rīgu, ja uzspriecinātu Rīgas hidroelektrostacijas aizsprostu.

Ja skatāmies, kāda saistība ir starp banku izsniegtajiem kredītiem un cenu celšanos, tad jāsaprot, ka jebkuras naudas parādīšanās apgrozībā – vai tās ir kredīts, alga, «kukulis» vai prēmija – palielina kopējo naudas masu, kas spiež uz cenām. Un cenas aug. Cenu celšanās ir neizbēgams process. Latvijas cenas ietekmē arī cenas citās Eiropas Savienības (ES) valstīs. Mēs esam daļa no kopējā ES tirgus. Mūs skar arī vispārējie globalizācijas procesi. Un ir naivi domāt, ka mēs attīstīsimies, algas augs, bet cenas paliks tās pašas vecās. Tas nevar būt tāpēc, ka nevar būt. Ir tikai viena iespēja, kā var noturēt cenu nepieaugšanu patērētājam – ja kāds sniedz dotācijas. Normālas ekonomikas uzdevums ir nepieļaut, ka cenas aug straujāk nekā iedzīvotāju ienākumi, lai nepasliktinātos viņu dzīves kvalitāte.

J. Grasis: - Man ir dažas piebildes gan kā kredīta ņēmējam, gan kā cilvēkam, kam par atsevišķām norisēm ir zināmas bažas. Protams, mēs visi esam par to, ka nepieciešams celt dzīves kvalitāti. Es pieradu pie tiem 34% kredītņēmēju, kuram līdz ar to uzmanīgāk jāplāno savas ģimenes budžets – nauda ir jānopelna, jo es negribu zaudēt savu ģimenes māju.

T. Tverijons: - Visdrīzāk problēmas var rasties neuzņēmīgiem un slinkiem cilvēkiem, kurš dzīvo vienai dienai un nedomā, kā pastāvīgi nodrošināt stabilu ienākumu līmeni. Aktīvs un atbildīgs cilvēks meklē alternatīvas, kā kompensēt izdevumu pieaugumu. Ir labi, ja cilvēks zina, ka viņam nākamgad būs algas palielinājums. Bet, ja zini, ka tāda palielinājuma nebūs vai tas būs nepietiekams, ir taču iespēja meklēt papildu darbu. Cilvēkam ir jādomā ne tikai par kredīta atmaksas risku, bet arī par iespējām vairāk nopelnīt.

J. Grasis: - Esmu uzcēlis savu māju un zinu, cik tas maksā. Kad redzu, kas notiek celtniecībā un par kādām cenām nekustamais īpašums tiek tirgots, kad pārdevējs gūst 200% un pat 300% peļņu, tad domāju, ka īsti normāli tas nav. Nekustamā īpašuma tirgus saprātīgas attīstības cenu līmenis ir ne tikai sasniegts, bet jau pārsniegts. Vienkārši parēķiniet, cik cilvēks tērē, iegādājoties vienu kvadrātmetru sava mājokļa. Rietumos ir pieņemts standarts, ka normāla cena par vienu kvadrātmetru ir tava mēneša alga. Ja vērtējam pēc šāda kritērija, tad mūsu cilvēki pārmaksā.

T. Tverijons: - Bet tad jājautā, kāda ir vidējā alga Latvijā? Statistika saka vienu, bet paši cilvēki jau tiem skaitļiem netic. Kurš var atbildēt, cik pelna celtnieki? Vai kāds palīgstrādnieks uz būvi iet par 300 latu atalgojumu mēnesī? Ir «aplokšņu algas» – norēķināšanās skaidrā naudā. Un statistikā tie skaitļi neparādās.

Un ir vēl viens problēmas aspekts. Nekustamo īpašumu eksperti zina

teikt, ka banku kredīti tiek izmantoti tikai trešajā daļā nekustamo īpašumu darījumu. No kurienes rodas nauda tām pārējām divām trešdaļām? Latvija ir daļa pasaules. Un šajā pasaulē nekustamā īpašuma tirgus ir vispateicīgākā vide «netīrās naudas atmazgāšanai». Kas tad ir tas faktors, kas nepārtraukti dzen nekustamā īpašuma cenas uz augšu – banku kredīti vai nezināmas izcelsmes nauda? Ja mēs to nezinām, tad nav iespējams samērot vienu nekustamā īpašuma kvadrātmetru ar algu. Tas būtu apmēram tas pats, kā spriest par pacientu veselību, vērtējot videjo temperatūru visiem palātā gulošajiem.

J. Grasis: - Es negribu vainot bankas cenu pieaugumā. Šobrīd valsts neapliet ar nodokli darījumus ar nekustamo īpašumu. Ir cilvēki, kas pelna tikai ar to. Un pelna milzīgas summas. Līdz ar to arī šis sektors uzkarst. Bet cietējs ir gala patērētājs – tas, kas nekustamo īpašumu pērk sev dzīvošanai un pēc tam ir spiests savilkt jostu. Nenormāli ir arī tas, ka dzīvokļu cenas bloku mājās, kurām ekspluatācijas termiņš tuvojas beigām, vidēji ir 1400 eiro par kvadrātmetru. Tas ir vājprāts.

T. Tverijons: - Ja citur nekustamais īpašums maksā tik, cik maksā, tad arī Rīgā un Latvijā tas nav vājprāts. Tā ir tirgus situācijas noteikta cena. Spekulatīva vai nē, bet tā ir realitāte. Ja ir pieprasījums un darījumi par tādu cenu notiek, tad tas jāuzskata par normālu parādību. Ja par kopējo situāciju rodas kādas šaubas, tad politiķiem un ekonomistiem ir jāanalizē, kāpēc tā notiek. Ja Berlīnē nekustamā īpašuma cenas ir zemākas, bet Parīzē – augstākas, tad salīdzināt varam tikai tad, ja zināma virkne kritēriju, kas nosaka šīs cenas. Manā uztverē vājprāts ir tas, ka cilvēki tirgū pērk «krutku». Neviens to ar varu mutē nelej, bet pieprasījums ir. Ja nekustamā īpašuma spekulants redz, ka cilvēki iet un pērk tos dzīvokļus vecajās padomju laika blokmājās, tad viņš arī prasa savu. Viņš ar dzīvokli rīkojas kā ar cietajiem vērtspapīriem. Kāds prognozē, ka vienā brīdī būs krīze, kad kredītņēmēji nespēs atmaksāt naudu bankām. Es saku, ka krīzes nebūs.

Darba algu p ir jāapsteic

Ārpus Rīgas ir pārāk liela sadrumstalotība – kā feodālismā. Un tas neveicina attīstību. Nav spēcīgu reģionālo centru.

Ekonomikas un kultūras augstskolas rektors
Uldis OSIS

Krīze drīzāk būs tam, kas, tikodams pēc peļņas, būs iegādājies piecus dzīvokļus un gaidīs to brīdi, kad tos varēs notirgot ar maksimālu peļņu, bet galu galā varbūt būs spiests tos pārdot par puscenu.

Bet nebūs tā, ka krīze iestāsies vienā naktī. Nekustamā īpašuma jomā pavērsieni nenotiek tik strauji, kā biržā ar vērtspapīriem.

U. Osis: - Bet jāpatur prātā, ka tikai trešā daļa darījumu nekustamā īpašuma tirgū tiek finansēti no banku kredītiem. Un tas nozīmē, ka tā «cita nauda» ļoti būtiski ietekmē nekustamā īpašuma cenas.

J. Grasis: - Bet arī jāatzīst, ka nekustamā īpašuma tirgus vairs nav tik lielu peļņu nesošs, kā pirms dažiem gadiem. Spekulanti tagad jau skatās, piemēram, uz Bulgāriju, uz Ukrainu, kur pagaidām nekustamo īpašumu var nopirkt krietni lētāk. Un tur droši vien ar laiku situācija attīstīsies aptuveni tāpat, kā pie mums. Es pieļauju, ka vienā brīdī spekulanti centīsies atbrīvoties no iepirktajiem īpašumiem, lai naudu ieguldītu tur, kur tā var nest lielākus augļus. Un tad slūžas tiks parautas vaļā.

T. Tverijons: - Nekas nav mūžīgs, viss mainās. Gan cilvēki, gan uzņēmēji ir spiesti pielāgoties un pielāgojas jauniem apstākļiem. Skaidrs, ka mainās arī nekustamā īpašuma tirgus. Un neviens nesaka, ka cenu līmeņa kāpums būs mūžīgs. Bet nekad vairs Latvijā nekustamā īpašuma tirgus cena nenokritīs, piemēram, līdz 1998. gada līmenim. Nekad! Cenu kāpums var

apstāties, cenas nedaudz var samazināties, bet visu diktēs pieprasījums un piedāvājums. Bet nebūs tā, ka cenas samazināsies uz pusi. Tam vienkārši nav iemesla. Latvija ar savām zemes cenām vēl nekur tālu nav aizskrējusi. Mēs maksājam mazāk nekā Vācijā, Zviedrijā, Somijā. Lietuvā un Igaunijā procesi nekustamā īpašuma tirgū risinās līdzīgi kā Latvijā – kaimiņos dzīvokļu cenas ir aptuveni tādas pašas, kā pie mums. Var jau zīmēt dažādu nākotnes perspektīvu, bet nekad nebūt tik traģiski, lai sāktos sabrukums. Šobrīd ir un arī turpmāk droši vien būs cilvēki, kas nekustamo īpašumu iegādājas gluži kā vērtspapīrus, cerot uz iespējamiem lielāku peļņu nākotnē no tālākas pārdošanas. Bet absolūtais vairākums cilvēku, kas ņem kredītus bankās, dara to, lai iegādātos ģimenei jumtu virs galvas. Un šiem cilvēkiem pēc tam ir gandrīz vienāda, kādas tendences dominē nekustamā īpašuma tirgū – viņi taču to māju vai dzīvokli pirkuši dzīvošanai, nevis pārdošanai. Kamēr nekustamais īpašums nav piedāvāts tirgū, tam ir tikai lietošanas vērtība – pajumte un siltums.

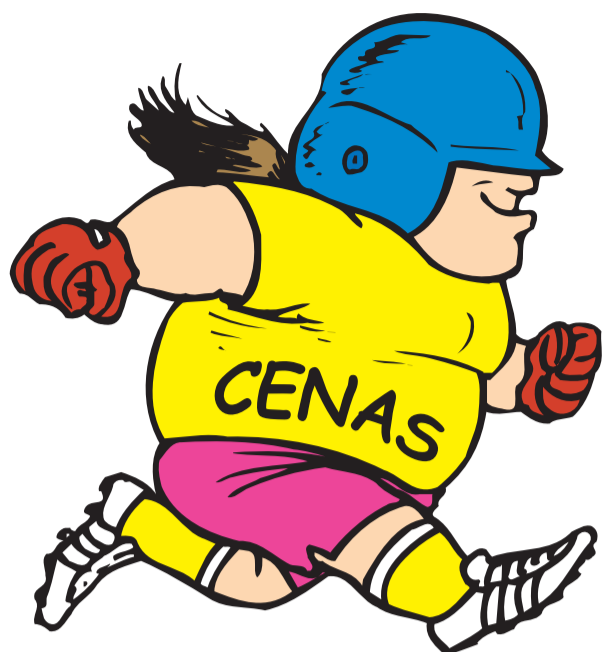
P. Krīgers: - Bet cilvēkus uztrauc cena, ja viņi nekustamo īpašumu grasās pirkt.

T. Tverijons: - Pirk tu vari tikai tad, ja vari to atļauties. Es arī varbūt labprāt gribētu aizbraukt uz Austrāliju un kādu mēnesi tur padzīvot. Bet es to nevaru atļauties. Līdz ar to mana gribēšana neko nenozīmē. Es varbūt gribu māju ezera krastā. Kāds to var atļauties, bet es to nevaru. Viens pus-

Rietumos ir pieņemts standarts, ka normāla cena par vienu kvadrātmetru ir tava mēneša alga. Ja vērtējam pēc šāda kritērija, tad mūsu cilvēki pārmaksā.

Banku augstskolas docents
Jānis GRASIS

Pieaugumam dz inflācija

dieno lepnā krogā, bet daudzi uz darbu no mājām līdzī ņem sviestmaizes. Nu tāda ir tā dzīves realitāte.

U. Osis: - Man tas optimisms par lielākas vai mazākas krīzes iespējamību nekustamā īpašuma tirgū nav tik liels. Tad uzreiz jāsap, kas pie kādiem nosacījumiem ir iespējams. Mani uzmanīgu dara tie faktori, kas ļauj nekustamā īpašuma tirgum būt tik dinamiskam. No kurienes nāk tas algu pieaugums? Un kas balsta iekšzemes kopprodukta pieaugumu kā rezultāts un apkopojums tam, kas notiek cilvēku dzīvē? Apstrādes rūpniecības īpatsvars Latvijā nesamazinās, bet arī nepalielinās. It kā ir normāli, ja iekšzemes kopprodukta struktūru aptuveni 70% apjomā veido pakalpojumi. Nu izskatās pēc ekonomiski attīstītas valsts. Bet, kad paskatāmies, kādi pakalpojumi tie ir, tad pārsvarā ir tirdzniecības pakalpojumu apjoma pieaugums, tie paši mūsu aprunātie darījumi ar nekustamo īpašumu, finanšu sektors... Nu tas arī pamatā viss.

Varu piedāvāt arī vienu melnu scenāriju. Mēs te mazliet filozofējam, bet kas nekustamā īpašuma tirgū varētu notikt ar cenām? Pieņemsim, ka tās varētu samazināties par 10%. Bet kāpēc tā notiks? Krīzes tirgū ir atkarīgas no tirgus dalībnieku struktūras. Nekustamo īpašumu tirgū Latvijā ir kādi pieci lieli spēlētāji. Ja viņi saprot, ka vairs nenāk tik liela peļņa, kā agrāk, viņi pamazām sāk mainīt savu aktīvus – klusitīnām pārliet olas citos groziņos. Piemēram, līdzekļus iegulda nevis nekustamajā īpašumā, bet naudas aktīvos vai kādā citā nozarē. Analītiķi, kam pieejama informācija par norisēm, varētu pamanīt šo kustību, bet absolūtais vairākums šī tirgus dalībnieku to nepamana vai pamana pārāk vēlu. Kad pamana, tad izceļas panika. Un tad sākas drudžaina atbrīvošanās bailēs no lielākiem zaudējumiem. Sākas ķēdes reakcija, kuru ir gandrīz neiespējami apturēt. Objektīva pamatojuma notiekošajam nav, jo tam no ekonomiskā viedokļa nevajadzētu notikt. Bet tirgu veido cilvēki ar savu psiholoģiju un katrs ar savu domāšanu. Un tad gan nekustamā īpašuma cenu kritums varētu būt arī lielāks par 10%

T. Tverijons: - Man šķiet, ka Latvijā nekustamā īpašuma tirgus problēmas jau ir nedaudz pārspīlētas. Tas inflāciju neietekmē tik ļoti tieši, kā mēdz uzskatīt. Jo tie, kas pelna no nekustamā īpašuma, gaļu vai maizi neēd desmit reižu vairāk par mums citiem.

P. Krīgers: - Un tie, kam naudas vairāk, arī nepārdzīvo, ka maizes klaiņš šodien ir par 50% dārgāks nekā vakar.

J. Grasis: - Tas ir tirgus. Jāņem vērā, ka dažādas preču kategorijas inflācija ietekmē atšķirīgi.

U. Osis: - Maizes ražošanas process ir energoietilpīgs. Ja pieaug tarifi, tad tam pašam maizes ražotājam nav, kur likties. Viņam tie tēriņi ir jāliek maizes pašizmaksā. Nemainīgu maizes cenu varētu noturēt tikai ar dotācijām.

J. Grasis: - Labi, ka degvielas tirgū šobrīd ir neliels atslābums un strauji nepalielinās transporta izdevumi.

U. Osis: - Toties kaut vai piena ražošanā mazgāšanas un pastērizācijas procesi prasa ļoti lielu elektroenerģijas patēriņu. Un tur cenas pieaugumu diez vai būs iespējams apturēt.

T. Tverijons: - Man šķiet, ka, runājot par šīm problēmām publiskajā telpā, krāsas tiek pārāk sabiezinātas. Ekonomikā nav neviena rādītāja, kurš precīzi varētu liecināt pat noteiktu diagnozi. Ir daudzi simti rādītāju, kuri tikai kopumā raksturo procesus. Tāpēc nevar pakert vienu rādītāju un to vispārināt. Tā mēdz «spēlēties» ar inflāciju. Paskatās uz to ciparu un saka – inflācija pie mums ir šausmīgi augsta, ar to ir jācīnās. Teorētiski tas ir pareizi. Bet tad uzreiz ir jāatbild uz vēl vienu jautājumu – vai mūdienu apstākļos šīs inflācijas līmenis varētu būt zemāks? Ja kompleksī vērtējam pašreizējo valsts ekonomisko izaugsmi, tad esošais inflācijas līmenis loģisks. Kopš iestāšanās Eiropas Savienībā Latvija ir daļa no ES tirgus. Patik tas mums vai nepatik, notiek cenu un ienākumu pakāpeniska izlīdzināšanās. Kamēr cenu līmenis neizlīdzināsies, mūsu cenas augs – maizei, sabiedriskajam transportam, medicīnas pakalpojumiem... Augs arī energoenerģijas cenas. «Latvenergo»

ir 100% valsts uzņēmums, mums ir Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, bet skaidri zinām, ka diemžēl elektrības un gāzes cena celsies. Mēs esam atkarīgi no pasaulē tirgus cenām. Un tāpēc uz dzīvi jāskatās reāli. Es neredzu attaisnojumu mākslīgai gāzes un elektroenerģijas cenu bremzēšanai. Pat ja politiķi censtos to novilcināt, tad vienā brīdī tik un tā būtu sāpīgs rāviens uz augšu. Lai arī inflācija mums nepatik, par to ir jārunā. Un tuvākajos gados inflācija nesamazināsies. Cenas augs.

Tajā pat laikā tas nenozīmē, ka uz visu tā mierīgi jānoskatās. Ir starpība, vai inflācija ir 6% vai 16%. Cenas celsies objektīvu iemeslu dēļ. Tajā pat laikā valstij jādara viss, lai cenu kāpums būtu pēc iespējas mazāks. Galvenais ir nemelot cilvēkiem. Godīgi skaidrojot, mēs inflāciju kaut nedaudz varētu samazināt arī uz tā saukto inflācijas gaidu rēķina – cilvēki, kas gaida tālāku cenu cenšanos, paši ar savu ekono-

Nav svarīgi, cik maksā maize. Ir svarīgi, vai tu to vari nopirkt vai nē. Ekonomiskajām institūcijām par to ir jārunā atklāti.

Latvijas Komerčbanku asociācijas prezidents
Teodors TVERIJONS

misko rīcību veicina inflāciju. Kamēr mēs runājam par «briesmīgo inflāciju», kas pēc būtības nav briesmīga, ko dara uzņēmējs vai tirgotājs? Viņš nākamo gadu plāno, aprēķina jau ieliekot iespējamo cenu kāpumu.

Valstī ir jābūt stratēģiskai programmai, par kuru atbildība jāņem ekonomikas institūcijām, valdībai, Latvijas Bankai, varbūt arī arodbiedrībām. Ir jāzina, uz ko mēs ejam.

Ja mums ir stratēģiskais plāns, tad tas arī mērķtiecīgi jāpilda. Ja esam apņēmušies padarīt Latviju par loģis-

Politīķi grēko, mēģinot noklusēt nepatīkamas lietas. Īpaši pirms vēlēšanām. Tad taču neviens nerunāja ne par elektroenerģijas, ne gāzes cenu celšanos...

LBAS priekšsēdētājs
Pēteris KRĪGERS

tikas centru, tad vajag būvēt jaunus robežšķērsošanas punktus, jātiek galā ar ceļiem. Bet pie viena tik ļoti nevajadzētu steigt būvēt, piemēram, jaunu koncertzāli, kura prasīs miljonu miljonu un vienlaikus arī palielinās deficītu celtniecībā. Ja mums celtniecībā ir pārkaršana, tad mēģinām kaut ko piebremzēt, lai to temperatūru nekāpinātu vēl.

U. Osis: - Par vēl vienu aspektu, kas saistīts ar inflāciju – par ekonomikas pārkaršanu, kad inflāciju var izsaukt nepietiekami strauja attīstība. Pārkaršana lielā mērā atkarīga no tā, vai darba alga, kas ir viens no galvenajiem inflācijas pieauguma faktoriem, nepieaug pārāk strauji. Pētījumi uzrāda, ka algu pieauguma un produktivitātes pieauguma līknes ir gandrīz līdzvērtīgas, produktivitāte pat nedaudz apsteidz darba algas pieaugumu. Līdz ar to par pārkaršanu nav iemesla runāt. Es arī pilnīgi piekritu tam, ka nevar gaidīt, lai algas pie mums būtu Eiropas līmenī, bet cenas saglabātos nemainīgas.

P. Krīgers: - Mums bija tikšanās ar arodbiedrību līderiem, kurā cita starpā izskanēja doma, ka jādara viss, lai nobremzētu cenu kāpumu, ka arodbiedrībām jāriko akcijas ielās pret sabiedriskā transporta tarifu celšanos, pret gāzes un elektroenerģijas tarifu celšanos. Tad arī vairākums lielo arodbiedrību līderu pauda viedokli, ka vispirms jārunā ar darba devējiem par darba algām saistībā ar darba produktivitāti. Jo tas arī nodrošina prognozējamu valsts attīstību un tā saukto sociālo mieru.

T. Tverijons: - Patiešām, ir nepieciešams šis sabiedriskais izlīgums jeb vienošanās, kad visi saprot problēmas sakni. Ja ņem katru atsevišķu rādītāju, to hiperbolizē un pataisa par bulbuli, tad miera nav. Bet izskaidrota problēma jau ir vismaz puse no atrisinātas problēmas. Es šajā situācijā neredzu citu izeju, kā vien racionālu sociālā dialoga risināšanu starp darba devēju un darba ņēmēju. Nav svarīgi, cik maksā maize. Ir svarīgi, vai tu to vari nopirkt vai nē. Ekonomiskajām institūcijām par to ir jārunā atklāti un

objektīvi. Tad arodbiedrībām būs pamats viedoklim, nostājai un rīcībai.

Inflācijas spirāle atsevišķos ekonomikas attīstības periodos ir neizbēgama un pat nepieciešama. Svarīgi, lai tieši šajā periodā algas iet nedaudz pa priekšu cenām, lai nepasliktinātu cilvēku dzīves kvalitāti. Nepaaugstinot algas, var rasties daudz nopietnākas problēmas par 6% inflāciju, piemēram, iedzīvotāju aizplūšana.

Tāpat jāseko, lai attīstītos ne tikai Rīga un Rīgas reģions, bet valsts kopumā.

P. Krīgers: - Reģionus mēs esam izbraukājuši krustām šķērsām. Lielā daļā pilsētu tā attīstība, kaut lēna, tomēr ir pamanāma. Piemēram, Jelgavā, Daugavpilī, Valmierā, Liepājā.

U. Osis: - Bet vai tad pa Jelgavu godīgi var pabraukt!? Tikai mašīnu salauzt!

P. Krīgers: - Viņi pamazām savus ceļus remontē. Un lietas iet uz labo pusi. Bet vietā piebilst, ka nav bijusi stratēģiskā plānošana reģionu attīstībai.

T. Tverijons: - Man šķiet, ka šobrīd esam ārkārtīgi svarīgā attīstības posmā. Ultrapatriotiskā valsts pagātnes lomas izpildēšana līdz šim neko nav devusi – neko nedeva automātiskā pagastu atjaunošana. Tikai radās jaunas problēmas – izveidojās liela masa mazu birokrātu mazās pašvaldībās, kurām objektīvi neizbēgamās lielās reformas vienkārši nav pa spēkam. Visas iepriekšējās valdības līdz šai problēmai parasti nav paguvušas nonākt, jo ir nepārtraukti mainījušās. Ilgtermiņa valdība ir labs pamats valsts attīstībai. Tagad būtu grēks šo valdības stabilitātes situāciju izniekot. Galvenais valdības rīcības instruments budžets vēl nekad nav ticis izmantots pilnībā. Budžets pie mums vienmēr ir bijis tūkstoš vajadzību apmierināšanas kompromiss – katram pa druscīnai. Bet ir jābūt stiprai politikajai gribai ne tikai tāpēc, lai kādam iedotu, bet arī pateiktu – nē, to mēs neatbalstām. Es pilnīgi piekritu premjeram Kalvītim, ka beidzot reģionālajai reformai jāliek punkts. Pietiek! Kādam jau būs jāizlemj un jāpasaka, cik tad mums to reģionu būs – četri vai divdesmit seši.

Piemēram, ja gribam redzēt Latviju kā tūrisma zemi, nevis tikai dziedāt par to, tad ir jābūt labiem ceļiem. Rīgā satiksmes problēmas būs tik ilgi, kamēr katras ielas galā nebūs tilta pāri Daugavai...

U. Osis: - Bet Rīga nav ūdensgalva, kā dažs mēdz teikt. Ja vērtējam pēc Eiropas mērogiem, tad Rīga vienkārši ir Eiropas mēroga reģions. Ārpus Rīgas ir pārāk liela sadrumstalotība – kā feodālismā. Un tas neveicina attīstību. Nav spēcīgu reģionālo centru. Taču, lai pieņemtu goda lēmumu, kā valstij attīstīties kopumā, vispirms ir jābūt pētījumiem un pēc tam – izskaidrojošai kampaņai, kāpēc tiek lemts un darīts tā, bet ne citādāk. Nevajag cilvēkus atstāt neziņā.

T. Tverijons: - Tur jau ir tā nelaime, ka publiskajā telpā bieži vien nononāk amatpersonu izsvērta informācija. Un tad sāk cirkulēt lētas spekulācijas.

J. Grasis: - Politīķi vēl nav iemācījušies teikt rūgtu patiesību, jo tas prasa ne tikai zināšanas, bet arī spēju uzņemties atbildību par pieņemtajiem lēmumiem un tiem sekojošajiem procesiem.

P. Krīgers: - Politīķi grēko, bieži vien mēģinot noklusēt nepatīkamas lietas. Īpaši pirms vēlēšanām. Tad taču neviens nerunāja ne par elektroenerģijas, ne gāzes cenu celšanos. Visi sēdēja klusu. Un tad, kad neizbēgamā tarifu celšana atklājās, tad sākas neveikla taisnošanās. Mūsu cilvēki ir rūdīti un gatavi arī ne pārāk patīkamai informācijai. Taču tai nevajadzētu būt kā sniegam uz galvas, bet gan rūpīgi izsvērtai, ekonomiski pamatotai un izdiskutētai ar sociālajiem partneriem **AV**

Cilvēks vēlas strādāt stabilā darba vidē

Alga – tas ir tikai viens no faktoriem motivāciju virknē, kāpēc cilvēks saglabā uzticību savai darbavietai ilgus gadus. Par to risinājās saruna ar Latvijas Industriālo nozaru arodbiedrības priekšsēdētāju Ritu PFEIFERI, AS «Laima» arodkomitejas priekšsēdētāju Valentīnu OZOLU un AS «Latvijas balzams» arodkomitejas priekšsēdētāju Ludmilu HOLMECKU.

Katrīna VILDE

Ko, jūsuprāt, arodbiedrība uzņēmumā var panākt un ko tai vajadzētu panākt?

V. Ozola: - Panākt var daudz. Viens no galvenajiem uzdevumiem ir radīt stabilu un veselīgu darba vidi. Tāpat jā rūpējas, lai cilvēki šajā vidē tiktu attiecīgi novērtēti. Viena no garantijām, ka tā arī būs, ir kolektīvā noslēgtais darba koplīgums starp darba devēju un darbaņēmēju.

- Kā tas izpaužas «Laimā»?

V. Ozola: - «Laima» ir leģendārs uzņēmums ar savām tradīcijām. «Laimā» vienmēr ir bijusi sava arodbiedrība. Un vienmēr ir slēgti darba koplīgumi. Gadu gaitā daudz kas mainās – mainās cilvēki un vērtības. Un šis izmaiņas arī pareizi jāizprot.

- «Laimai» mainījies arī īpašnieks – ar šādu situāciju saskaras arī citi uzņēmumi.

V. Ozola: - Katras pārmaiņas kolektīvā rada ļoti saprotamas bažas un satraukumu – kas notiks tālāk? Gudrs darba devējs to saprot un cenšas nodrošināt stabilu darba vidi, lai cilvēki varētu mierīgi strādāt.

Runājot tieši par mums, saldumu ražošana ir īpaši smalka lieta. Šokolāde ir baudas un prieka dāvana, saldums un kārums katram cilvēkam. Tāpēc ir tik ļoti svarīgi, ar kādām emocijām un gandarījumu cilvēki strādā šī produkta tapšanas gaitā. Tāpēc arodbiedrība, mainoties darba devējam, uzreiz meklēja kontaktus ar viņu, lai pārrunātu, kā mēs varētu turpināt esošajā koplīgumā

labi iestrādātās lietas. Mums bija svarīgi saglabāt arī tradīcijas – dažādu svētku svinēšanu, sporta spēles, gada labāko darbinieku sumināšanu.

- Vai parādījušās arī jaunas iespējas?

V. Ozola: - Līdz ar jaunā darba devēja ienākšanu «Laimā» visiem darbiniekiem ir veselības apdrošināšanas polises. Ar katru nākamo gadu mēs cenšamies nodrošināt vērtīgākas polises, jo veselība ir ne-novērtējama. Īpašas rūpes pelnījuši veterāni, kas «Laimā» nostrādājuši ilgus gadus. Ziemassvētkos katrs darbinieks saņem īpaši gatavotu dāvanu, kurā ir arī «Laimas» saldumi. Katram tika izmaksāta prēmija minimālās algas apmērā. Mazākie darbinieku bērni saņēma dāvanu karti uz leļļu teātri. Bet janvārī mums vienmēr ir Jaungada balle.

gadam katru gadu algas tiek palielinātas par 10%. Šogad darba algas tika pārskatītas un palielinātas par 10% līdz 30%. «Laima» Baltijas valstīs ir viens no lielākajiem saldumu ražotājiem, bet konkurence ir liela, līdz ar to nav viegli noturēt augstu līmeni. Lai to panāktu, ir jāiegulda ļoti daudz darba.

- Kādas tendences vērojamas «Laimas» arodbiedrībā?

V. Ozola: - Kodolu veido ilggadējie darbinieki, kas darba vidē vēlas būt vairāk aizsargāti. Jaunie uz arodbiedrību skatās piesardzīgi. Te jāņem vērā, ka koplīguma nosacījumi attiecas ne tikai uz arodbiedrības biedriem, bet uz visiem strādājošajiem. Darba devējs ir ieinteresēts, lai mikroklimats būtu stabils visā kolektīvā. Šogad pirmo reizi mēs varējām palīdzēt visiem savu darbinieku bērniem, kas mācās skolā – uz mācību gada sākumu par katru bērnu tika izmaksāti 10 latu skolēnu piederumu iegādei.

L. Holmecka: - Pie mums «Latvijas balzamā» ir līdzīgi – līdzīgas problēmas un tādi pat risinājumi. Gadījumos, kad cilvēks ilgstoši slimo un izdevumi par medicīniskajiem pakalpojumiem pārsniedz cilvēka algu, uzņēmums sniedz materiālu atbalstu līdz 100 latiem. Mūsu darbiniekiem ir veselības apdrošināšanas polises. Neaizmirstam arī tos cilvēkus, kas aizgājuši pensijā no mūsu uzņēmuma. Mēs rūpējamies par vairāk nekā 300 saviem pensionāriem. Tie, kas pirms aiziešanas pensijā uzņēmumā nostrādājuši vismaz 10 gadus, reizi

- Vai jūs zināt, ko vēlas «Laimas» darbinieki?

V. Ozola: - Cilvēki grib labi dzīvot! Viņi vēlas saņemt arī citām Eiropas Savienības valstīm līdzvērtīgu atalgojumu. Cilvēki grib ne tikai labu mikroklimatu kolektīvā, bet arī labu materiālo nodrošinājumu. Ja cenas aug, tad arī uzņēmumam jādomā, kā paaugstināt algas. Esošajā koplīgumā ir ierakstīts, ka līdz 2008.

Ludmila HOLMECKA (no kreisās) un Valentīna OZOLA zina, ka uzņēmumu darbinieki tikai iegūst, ja arodbiedrība ar darba devēju spēj risināt mierīgu un racionālu dialoģu.

gadā var saņemt materiālo palīdzību 50 latu apmērā. Visiem ilggadējiem bijušajiem darbiniekiem, kas tagad jau pensijā, gādājam dāvanas uz Ziemassvētkiem.

Pēdējā laikā ir rasta iespēja sniegt materiālo palīdzību. Ja agrāk gadījumos, kad darbinieka ģimenē piedzima bērniņš, tika izmaksāti 30 latu, tad tagad tie jau ir 80 latu. Daudz bērnu ģimenēm, kurās ir vismaz trīs bērni, uzņēmums darbiniekam par katru skolēnu izmaksā 10 latu mēnesī skolēna pusdienām. Šīm ģimenēm mācību gada sākumā par katru skolēnu tiek izmaksāti vēl 20 latu.

- Kam ir jābūt nozares arodbiedrības vadītāja darba pamatā, lai nodrošinātu labu sadarbību ar uzņēmumu arodbiedrībām?

R. Pfeifere: - Mūsu nozares arodbiedrībā ir vairāk nekā 70 uzņēmumu arodbiedrības. Daudz. Un ir sarežģīti uzturēt nepārtrauktus kontaktus, lai būtu lietas kursā par katru – kā uzņēmums un tā cilvēki dzīvo, kā tiek galā ar saviem darbiem. Nekas nav labāks par personiskiem kontaktiem ar arodbiedrības biedriem. Ar priekšsēdētājiem mēs parasti tiekamies reizi mēnesī informatīvajās dienās. Bet es cenšos izmantot katru iespēju, lai tiktos uz vietas uzņēmumā. Man ļoti patīk kontaktēties ar cilvēkiem un nepastarpināti uzzināt, kā viņiem klājas, kādas ir problēmas. Tas gan prasa ārkārtīgi daudz laika, bet personiskos kontaktus nevar aizstāt nekā.

Man prieks, ka nozarē ir virkne uzņēmumu – «Ventamonjaks», «Aldaris», «Ventpils nafta», «Valmieras stikla šķiedra», «Laima», «Latvijas balzams», «Lauma», «Rīgas laku un krāsu rūpnīca» un citas, kur starp

darba devēju un arodbiedrību kā darbaņēmēju pārstāvi notiek konstruktīva saruna, kur darba devēji neizvairās no atklāta dialoģa arī par darba algām.

- Ko no nozares arodbiedrības paveiktā šobrīd vērtējat kā nozīmīgāko?

R. Pfeifere: - Ilgus gadus esam runājuši un rakstījuši, līdz beidzot panākuši grozījumus likumā «Par valsts pensijām» to cilvēku vārdā, kas līdz 1996. gadam ir strādājuši tā sauktajos kaitīgajos darba apstākļos. Tagad likums nosaka, ka no 2007. gada 1. janvāra personām, kuru kopējais apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 25 gadiem, no kuriem līdz 1995. gada 31. decembrim vismaz trešā daļa nostrādāta kaitīgos un smagos vai sevišķi kaitīgos un sevišķi smagos darba apstākļos, ir tiesības vecuma pensiju pieprasīt piecus gadus pirms noteiktā vecuma sasniegšanas.

- Vai tas tieša, ka jauni cilvēki nelabprāt stājas arodbiedrībā?

R. Pfeifere: - Ir arī tādas arodbiedrības, kurās jaunie iesaistās labprāt. Un tad jārunā par AS «Valmieras stikla šķiedra». Tur pēdējo gadu laikā būtiski nomainījies kolektīvs. Gados vecākie darbinieki devušies pensijā, strādāt atnākuši daudz jauni cilvēki. Bet arodbiedrības biedru skaits nav mazinājies. Te pateicība pienākas uzņēmuma arodbiedrības priekšsēdētājam Mudītei Virzai par viņas ieguldīto darbu.

Pārsvarā labi ir tur, kur arodbiedrība un darba devējs dialoģu veido kā partneri. Arodbiedrībai nav jāpadodas savās prasībās, bet ir arī jādzird, ko saka otra puse. Ar smaidu var panākt vairāk, nekā sitot dūri galdā **AV**

Arodbiedrībai nav jāpadodas savās prasībās, bet ir arī jādzird, ko saka otra puse. Ar smaidu var panākt vairāk...

LINA priekšsēdētāja
Rīta PFEIFERE

Būvniecības nozareitop jauni būvnoteikumi un izcenojumu katalogs

Latvijā top jau trešais Būvdarbu izcenojumu katalogs, kurā apkopota informācija par celtniecības darbu un mehānismu nomas izmaksām – katalogā iekļauts apmēram 8000 pozīciju. Šādi katalogi tradicionāli tiek veidoti attīstītajās Eiropas valstīs un Amerikā – tur tā ir jau ierasta prakse. Nesnauz arī likumdevēji – tapuši nozīmīgi Vispārīgo būvnoteikumu grozījumi.

Ieva KRŪMIŅA

Topošā Būvniecības izcenojumu kataloga datu bāze tiek veidota sadarbībā ar augstākās kvalifikācijas būvzinātniekiem, būvmateriālu ražotājiem, lieltirgotājiem, mehānismu iznomātājiem un būvdarbu veicējiem. To veidojam saskaņā ar Latvijas būvnormatīva LBN 501-06 «Būvizmaksu aprēķināšanas noteikumi» projekta prasībām, un tā kalpo kā rekomendējoša rakstura informācija. Kataloga mērķis ir nodrošināt būvniekus un konsultantus

ar vispārīgām vadlīnijām un pašreizējām cenām par būvnieku darbu – lietotājiem tas dod iespēju pārliecināties, ka viņu izvēlētais likmes ir konkurētspējīgas, - kataloga praktisko izmantojamību raksturo viens no tā autoriem Latvijas Būvnieku asociācijas prezidents **Viktors PURIŅŠ**.

Katalogā aprakstītās būvdarbu izmaksas iekļauj arī samaksu par darbaspēku, turklāt tajā jau ierēķinot darbaņēmēja sociālo nodokli 9% apmērā un ienākuma nodokli 25% apmērā virs neapliekamā minimuma. Par konkrētajām stundas likmēm panākta vienošanās starp

Latvijas Celtnieku arodbiedrību un Latvijas Būvnieku asociāciju.

- Ieguvēji no šī kataloga ir visi, kas saistīti ar būvniecības nozari. Ja, piemēram, pēc šī kataloga veido tāmi kādam objektam, ir iespējams aprēķināt izmaksas darba algās, sociālajā nodoklī. Pēc objekta nodošanas Valsts ieņēmumu dienestam, kas izvērtē naudas izlietojumu, uzreiz ir iespējams noteikt, cik liela naudas summa būtu jāatgriežas valsts sociālajā fondā, - skaidro V.Puriņš.

Latvijas Celtnieku arodbiedrības priekšsēdētāja Māra Tomsone šādu katalogu vērtē ļoti atzinīgi, jo tajā uzrādītās cenas raksturo adekvātu samaksu par strādājošo darbu un izcenojumi tiek veidoti, vienojoties ar arodbiedrībām.

Katalogs ir pieejams arī datorprogrammas veidā, turklāt tā izmantojama arī vienkāršu tāmju sastādīšanai.

Iespējams, ka nākamā gada nogalē būvniecības nozari gaida

arī citas būtiskas pārmaiņas, jo Ekonomikas ministrija izstrādājusi un nodevusi starpinstīciju saskaņošanai Vispārīgo būvnoteikumu grozījumus. To mērķis ir panākt, lai būvniecība Latvijā kļūtu drošāka, kā arī lai mazinātu birokrātiskos šķēršļus būvniecības norisē. Līdzšinējie noteikumi tiks papildināti arī ar jaunu būvniecības procesa formu - apvienoto projektēšanu un būvdarbiem.

Apvienotā projektēšana un būvdarbi ļaus projektēšanu un būvdarbus veikt divos posmos, projektēšanu veicot līdztekus būvdarbiem. Jaunā būvniecības forma, kuru piedāvā kā alternatīvu risinājumu pašreizējai būvprojektēšanas un būvdarbu kārtībai, ļauj izstrādāt būvprojektu nulles ciklam un izvērsto skīču projektu objektam, kā arī saņemt būvatļauju pēc izvērstā skīču projekta akceptēšanas būvvaldē.

Šāda kārtība ļaus vēl būvniecības gaitā turpināt projektēšanu un bez saskaņošanas veikt mazāk būtiskās izmaiņas, kas neietekmēs ēkas ārējo izskatu. Izvēli par būvniecības formu būs tiesīgs veikt pasūtītājs, kurš vienosies ar atbildīgo projektētāju un būvuzņēmēju. Tiek prognozēts, ka apvienotā projektēšana un būvdarbi samazinās būvniecības termiņus.

Grozījumi vispārīgajos būvnoteikumos vēl jāpieņem valdībai **AV**

Vai zinātnei pienāks «treknie gadi»?

Presē un televīzijā bieži dzirdēts par labajiem laikiem, kas pienākuši Latvijas zinātnei – palielinājies zinātnei piešķirtais valsts finansējums, kā arī paredzams milzīgs finansējums no Eiropas Savienības struktūrfondiem. Rodas iespaids, ka visas vai vismaz lielākā daļa Latvijas zinātnes problēmu ir atrisinātas.

Zane GRUNTE

Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības (LIZDA) rīcībā esošā statistika liecina, ka 16 gadu laikā zinātnieku skaits ir samazinājies gandrīz desmit reizes – cilvēki pensionējušies, pārtraukuši darbu zinātnē un aizgājuši uz citām nozarēm, emigrējuši uz citām valstīm. Ļoti maz ir tādu zinātnieku, kas pēc vairākiem darba gadiem ārzemēs atgriežas Latvijā un strādā zinātniskajos institūtos vai augstskolās un veic pētniecisko darbu.

Studentu skaits Latvijā nemitīgi pieaug, tomēr zinātnes attīstībai ar to vien nepietiek, jo daudzsoļam augstskolas absolventam nepietiek ar atalgojumu iztikas minimuma robežās.

Latvijas zinātnes darbinieku atalgojumu var veidot viena vai vairākas pozīcijas, kur svarīga loma ir bāzes finansējumam, kas zinātniekiem garantē stabilu un salīdzinoši labāku

atalgojumu nekā pirms 2005. gada decembra. Līdz tam zinātnieku atalgojumu veidojās no grantu finansējuma, kas nereti bija mazāks par minimālo algu valstī. Piemēram, bieža bija situācija, kad atalgojums no valsts piešķirtā zinātniskā granta zinātni doktoram bija 80 latu mēnesī. Protams, aktīvākie un enerģiskākie zinātnieki meklēja un atrada arī dažādus līgumdarbus, tādējādi nopelnot labāku iztiku. Taču tas nozīmēja arī garākas darba stundas. Protams, zinātnieka darba laiks nav normēts, taču darbs ilgstošas pārslodzes un nepārtraukta papildu darba meklējumos, lai nopelnītu un izdzīvotu, atstāj ietekmi uz veselību un dažkārt arī uz darba rezultātu.

Par zinātnes bāzes finansējuma piešķiršanu valdība runāja jau kopš 2005.gada maija, kad tika solīta

Ministru kabineta (MK) noteikumu stāšanās spēkā, bet reāli tas notika tikai 2005. gada decembra beigās. Saskaņā ar šiem noteikumiem vadošā pētnieka alga (pieredzējušam pētniekam ar doktora grādu un publikācijām prestižos zinātniskos izdevumos) ir 250 latu, pētnieka alga – 200 latu un asistenta alga – 160 latu mēnesī. Zinātnieki cerēja, ka 2006. gadā janvārī saņems MK noteikumos definēto darba samaksu, taču pirmos trīs šī gada mēnešus algas palika agrāko grantu līmenī vai reizumis bija pat zemākas. To varēja tulkot tikai kā kaitniecību zinātnei. Par laimi, pēc nepieciešamo formālo labojumu veikšanas bāzes finansējuma piešķiršanā zinātniskajiem institūtiem (kas aizņēma «tikai» trīs mēnešus) arī zinātniekiem sākās «treknie» laiki, kas nozīmē 250 latus

mēnesi vadošam pētniekam. Bet tas nebūt nav daudz.

Tomēr vēl ir daudz jautājumu, uz kuriem nav saņemtas atbildes. Ja universitāšu profesoru algas tika palielinātas pagājušā gada septembrī, kāpēc zinātnieki lielākas algas sāka saņemt tikai vēl pēc četriem mēnešiem – no šī gada janvāra? Kas un kāpēc šādu lēmumu pieņēma? Ir plānots, ka katru gadu vadošā pētnieka un pārējā zinātniskā personāla algas tiks paaugstinātas līdz ar akadēmiskā personāla atalgojumu, vadošā pētnieka algu aprēķinot uz pusi mazāku nekā profesora algu universitātēs, tādēļ vadošajam pētniekam 2007. gadā algai vajadzētu būt 399 latiem, jo profesoram universitātē no nākamā gada tā būs 798 lati.

Latvijas Zinātņu akadēmijas arodorganizācijas padomes priekšsēdē-

tāja Māra KAZUBIERNE saka:

- Man kā piesardzīgai optimistei gribētos teikt, ka situācija šogad jau ir nesalīdzināmi labāka, nekā visos iepriekšējos gados. Nākamgad zinātnei tiks piešķirti 17,4 miljoni latu, kas ir vairāk nekā pērn, tāpēc es teiktu, ka nākotne ir cerīga. Protams, arodbiedrības uzdevums ir nepārtraukti sekot līdz naudas sadalījuma mehānismam, vērtējot, vai piešķirtais bāzes finansējums tiek izlietots atbilstoši Likumam par zinātnisko darbību. Arodbiedrība ir palīgs un līdzvērtīgs partneris, taču arodbiedrība var sekot līdz naudas sadalei tikai tad, ja tai to ļauj un uzacina šajā procesā piedalīties.

Latvijas Zinātņu akadēmijas arodbiedrība, sadarbojoties ar LIZDA, savā darbā ir centusies izmantot visas iespējas, lai panāktu atalgojuma palielinājumu gan zinātniekiem, gan visiem pārējiem zinātnes jomā strādājošiem darbiniekiem. Ir bijušas daudzas tikšanās ar Izglītības un zinātnes ministrijas vadību, lai atgādinātu par zinātnieku mazajām algām. Arodbiedrības pārstāvji akcentē, ka Baiba Rivža ir pirmā izglītības un zinātnes ministre, kura ar sapratni ieklausījies izteiktajās problēmās un uzvērusi dialoga nepieciešamību ar sociālajiem partneriem. Tieši viņas darbības pagaidām vēl šajā periodā arī gūti pirmie pozitīvie rezultāti zinātnieku algu paaugstinājuma jautājumā.

Ir ļoti daudz jautājumu, uz kuriem nevar atbildēt viena raksta ietvaros, bet skaidrs ir viens, ka, domājot par zinātnieku cienīgu darba samaksu un citām ar zinātnes jomu saistītajām lietām, arodbiedrībai vismaz tuvākajā laikā darba netrūks **AV**

Rūpes par cilvēkiem ceļ arodbiedrības prestižu

Zāļu ražotājs «Grindeks» ir vadošais farmācijas uzņēmums Baltijas valstīs. Jau kopš tā dibināšanas 1946. gadā uzņēmumā darbojas arodbiedrība. Arodbiedrības vadītājs Gunārs SKUBIŅŠ šajā uzņēmumā strādā 45 gadus. Vairāk nekā 20 gadus viņš darbojas uzņēmuma arodbiedrībā, līdz ar to viņa vērtējums par arodbiedrības darbu, uzņēmuma ieguldījumu zinātnes attīstībā un tās tālākajām perspektīvām balstās uz milzīgu pieredzi un profesionalitāti, kas iegūta šo gadu laikā.

Ilze KRŪMIŅA

Gunārs Skubiņš, komentējot savu lojalitāti pret uzņēmumu, smeļoties saka, ka uzticība ļoti augstu tiek vērtēta gan ģimenē, gan arī darbā, un piebilst, ka arodbiedrība visus pārmaiņu laikus noturējusi, tikai pateicoties «Grindeks» valdes priekšsēdētājam Valdim Jākobsonam, kurš bijis tālredzīgs un novērtējis arodbiedrības nozīmi.

- Arodbiedrība atvieglo administrācijas darbu, jo mēs esam kā vidutājs starp darba devēju un darbiniekiem. Turklāt koplīgumā esam apņēmušies rūpēties par sociālo mieru uzņēmumā, izmaksāt darbiniekiem pabalstus, tajā skaitā arī mūsu bijušajiem darbiniekiem, kas aizgājuši pensijā, bet vēl aizvien ir arodbiedrības biedri. Uzņēmumam ar šiem cilvēkiem juridiski vairs nav nekādu saistību, bet vadība turpina viņus atbalstīt caur arodbiedrību – organizējam Ziemassvētku pasākumus, palīdzam ar zālēm un finansiālu atbalstu, - stāsta arodbiedrības vadītājs.

Algas aug

«Grindeks» vadība ar arodbiedrību katru gadu pārskata kop-

līguma nosacījumus, pilnveidojot tos atbilstoši ekonomiskajam un sociālajam izmaiņām valstī. Katru gadu tiek pārskatīts arī algu jautājums. 2005. gadā algas uzņēmuma darbiniekiem tika paaugstinātas divas reizes – kopējais paaugstinājums bija 18%. Savukārt 2006. gadā, ņemot vērā augsto inflāciju, algas paaugstināja par 30%. Nākamajam gadam arodbiedrība prasis 15-20% lielu algu pielikumu. Uzņēmumā ir izveidota efektīva prēmiju sistēma, tāpat «Grindeks» sedz vairāk nekā pusi no darbinieku pusdienu izmaksām un apdrošina viņu veselību.

Kad rodas problēmas, meklē arodbiedrību

- Šobrīd arodbiedrībā ir aptuveni puse no 600 «Grindeks» darbiniekiem, kā arī pensionāri. Mēs nemitīgi skaidrojam, lai piesaistītu jaunus cilvēkus. Šogad no mūsu arodbiedrības kopumā būs aizgājuši kādi 15 cilvēki, bet vairāk nekā 20 būs iestājušies no jauna. Lai arī cik dāvaini tas šķīstu, daļai cilvēku iemesls aiziešanai no arodbiedrības ir algas paaugstinājums, jo līdz ar to aug arī biedra nauda!

«Grindeks» 2006. gadā, ņemot vērā augsto inflāciju, darbiniekiem algas paaugstināja par 30%.

Diemžēl Latvijā ir izveidojies nepareizs priekšstats par arodbiedrību darbu. Daudziem šķiet, ka arodbiedrības nav vajadzīgas. Bet parasti tas ir tikai līdz brīdim, kad sākas problēmas. Uzņēmumos, kur nav arodbiedrības, visbiežāk nav noslēgti arī darba koplīgumi, bet tieši koplīgums ir droša garantija, ka visas tajā minētās darba nēmēju un darba devēja abpusējās saistības tiks ievērotas. Arodbiedrības pienākums ir sekot tam līdz. Jāsaka, ka mums ir ļoti labas attiecības ar «Grindeks» vadību, kas godprātīgi pilda savus pienākumus un apņemšanās pret darbiniekiem, šajā ziņā problēmu nav! - uzsver G. Skubiņš.

Zinātne ir pārvarējusi krīzi

Arodbiedrības vadītājs ar lepnumu stāsta par apbalvojumiem, ko uzņēmums saņēmis. «Grindeks» ieņem nozīmīgu vietu Latvijas ražošanas un zinātnes veicināšanā.

- Mums ir ļoti cieša sadarbība ar Organiskās sintēzes institūtu, cenšamies ieguldīt zinātnes attīstībā. Diemžēl jāatzīst, ka pēdējās desmitgades laikā zinātne ir «nomocīta», esam zaudējuši daudz labu un jaunu zinātnieku, kas pametuši Latviju, - saka G. Skubiņš. Viņaprāt, straujākam zinātnes uzplaukumam būtu nepieciešams sagatavot jaunus un kvalitatīvus kadrus, kā arī piešķirt

lielāku valsts finansējumu, paaugstinot gan šajā jomā strādājošo atalgojumu, gan modernizējot laboratorijas un aprīkojumu.

- Tomēr man šķiet, ka situācija vērsās uz labo pusi. To saka arī paši zinātnieki. To var vērot arī pie mums – uzņēmumā ienāk jauni un labi sagatavoti cilvēki. Salīdzinot ar padomju laikiem, acis zīlsto no modernām iekārtām mūsu uzņēmumā, - pārmaiņas «Grindeks» vērtē G. Skubiņš.

Runājot par arodbiedrību darbu, G. Skubiņš uzskata, ka jāstiprina arodbiedrības kā darbinieku aizstāvja lomas:

- Par to jādodomā vairāk, jo arodbiedrības nepamatoti tiek noniecinātas un to darbībai pat liek šķēršļus **AV**

Zivju konservu ražotāji cer atjaunot eksportu uz Krieviju

Maija SMILA

Latvijas Zivsaimniecības un pārtikas darbinieku arodbiedrības priekšsēdētāja

Jau kopš seniem laikiem Latvijas iedzīvotāju viena no galvenajām nodarbēm un arī svarīgs iztikas avots ir zivsaimniecība un viss, kas saistīts ar to: zvejošana, pārstrāde, tirgošana, palignozaru darbība.

Arī pašlaik Latvijas nozīmīgākā eksporta prece ir zivis un to produkti (pārsvārā zivju konservi), kas tiek eksportēti uz Krieviju, Igauniju, Ukrainu, ASV, kā arī uz daudzām Eiropas valstīm. Lielākais Latvijas zivju produkcijas noieta tirgus ir Krievija.

Saasinoties ekonomiskai krīzei Krievijā 90. gados, arī Latvijas zivsaimniecības nozarē iestājās krīze. Mūsu produkcijas pašizmaksas bija augstākas par Krievijas iedzīvotāju

pirktspējai, līdz ar to Latvijā līdz maksātspējai tika novesti paši lielākie zivju konservu ražojošie uzņēmumi – AS «Jūraslicis», SIA «Rojas konservi» ar trīs filiālēm, AS «Salacgrīva-95». Daudzi uzņēmumi bija spiesti izbeigt savu darbību, jo nespēja pārkārtot ražošanu saskaņā ar Eiropas Savienības (ES) sanitārajām prasībām.

Arī pašlaik daudzi uzņēmumi spiesti vasaras sezonas laikā slēgt ražošanu un atbrīvot darbiniekus. Zivsaimniecības nozarē šāda procedūra nav nekas neparasts. Arodbiedrība seko, lai darbinieku atbrīvošana notiktu likumīgi. Līdz šim, atjaunojot ražošanu, bijušie darbinieki tika pieņemti atpakaļ darbā.

Pēc iestāšanās ES Latvijas zivrupniecības nozarē ir apdraudēta vēl vairāk. Ar katru gadu tiek samazinātas zivju nozvejas kvotas. Pašlaik Latvijas zivju flote ir pārāk liela Baltijas jūras zivju krājumiem, turklāt tie turpina izsīkt. Tāpēc ES pieņēmusi lēmumu sašaurināt zvejas nozari Latvijā.

Ņemot vērā to, ka Latvijā par vienu sagrieztu kuģi maksā kompensāciju no 170 000 līdz 300 000 latu, kas ir pietiekami liela summa, lai kuģa īpašnieks vēlētos atdot kuģi sagriešanai metāllūžņos, neņemot vērā, ka

zvejniecība tādējādi tiek iznīcināta. Pašlaik Latvijā ir tāda situācija, ka ar piešķirtajām kvotām nepietiek pat pusei no zvejas flotes. Katru gadu likvidējas vidēji 8 līdz 9 zvejnieku kompānijas. Latvijas Zivsaimnieku asociācijas prezidents Inārijs Voits prognozē, ka nozare varētu pastāvēt vēl tikai kādus 10 gadus - arvien vairāk tiek ieviesti dažādi oficiāli un neoficiāli pasākumi, kas ierobežo Latvijas zivsaimniecību.

Eiropas Komisijā skandināvi mēģina panākt visu Baltijas jūras pieaugušo zivju samalšanu zivju miltos. Šīs prasības mērķis ir samazināt dioksīna daudzumu jūrā. Bet līdz ar to šis zivis vairs nebūs iespējams izmantot Latvijā konservu ražošanā.

Tā kā šprotu kūpināšanas procesā veidojas kancerogēna viela ben-

zopirēns, kas palielina ļaundabīgo audzēju veidošanās risku, Latvijas šprotu ražotājiem būs jāmaina kūpināšanas tehnoloģijas. Iekārtu izmaksas ir dārgas. Kas nespēs jaunās iekārtas iegādāties, tiem nāksies sašaurināt ražošanu un noieta tirgu.

Dažādās valstīs pieļaujamais benzopirēna līmenis ir atšķirīgs. Eiropā tas nevar būt lielāks par 5 mikrogramiem uz kilogramu, bet Krievijā tas var būt tikai 1 mikrograms uz kilogramu. Salīdzinājumam – Ukrainā pieļaujamais līmenis ir 11 mikrogramu uz kilogramu.

Lai saņemtu atļauju eksportam, turpmāk gatavās produkcijas analīzes būs jāveic katru mēnesi.

Līdz ar aizliegumu realizēt Krievijas tirgū konkrētu Latvijas uzņēmumu ražotos kūpināto špro-

tu konservus visbēdīgākā situācija izveidojās Salacgrīvas AS «Brīvais vilnis». Taču ir cerība, ka jau decembra beigās uzņēmums varēs atsākt eksportu uz Krieviju. Decembra sākumā Latvijā ieradīsies inspektori no Krievijas, kas plāno pārbaudīt vairākus zvejas produktu apstrādes uzņēmumus, arī AS «Brīvais vilnis» un SIA «Gamma A», kas oktobrī tika izslēgti no to uzņēmumu saraksta, kuri drīkst eksportēt savu produkciju uz Krieviju.

«Brīvais vilnis» produkcijas eksporta aizlieguma dēļ bija spiests atbrīvot no darba apmēram 100 darbinieku. Uzņēmums ļoti cer, ka eksports uz Krieviju tiks atsākts, jo pretējā gadījumā vēl daudziem esošajiem darbiniekiem nāksies zaudēt darbu **AV**

Darba pilnas rokas

Kad vērtējam kādas norises un parādības, cenšamies tās ieraudzīt no dažādiem skatpunktiem. Jo tad kopaina veidojas daudzšķautņaināka un bagātāka. Tāpēc «Arodbiedrību Avīze» vienus un tos pašus jautājumus trim Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības darbiniekiem.

Linda ROMELE,
LBAS Mācību centra
vadītāja

Jānis KRASTIŅŠ
LIZDA priekšsēdētājas vietnieks

Sabīne KRIEVIŅA
LBAS jauniešu padomes locekle

Tikšanās reizēs cilvēki parasti grib zināt, kādēļ vajadzīga arodbiedrība un kāds labums no tās būs, ja tajā iestāsies? Kā atbildētu jūs?

Manuprāt, ir divi atslēgas vārdi, kas raksturo arodbiedrību lomu – tās, pirmkārt, pārstāv un, otrkārt, aizstāv darba ņēmēju intereses. Runa ir par visiem līmeņiem – uzņēmuma, nozares un nacionālo. Darba ņēmējam vislabāk pārskatāmais ir uzņēmuma līmenis.

Ja cilvēku aģitē par stāšanos arodbiedrībā, viņu ir diezgan grūti pārliecināt, jo argumenti varbūt ir labi, bet cilvēks uzreiz nesaskata, kam tas viņam vajadzīgs. Tas, ka ir jāmaksā biedra nauda 1% apmērā no darba algas, bieži vien ir spēcīgāks iemesls, lai nestātos arodbiedrībā. Un vēl – daudziem gribas, lai viņiem visu pienu klāt gatavu, viņiem nav vēlētānās darboties pašiem un paveikt kaut ko arodbiedrības labā. Taisnība arī tiem, kas saka, ka par pensiju, citām sociālajām garantijām un arī arodbiedrību cilvēki pārsvārā sāk domāt tikai tad, kad ir nodibinājuši ģimeni, kad ir iegūta zināma dzīves pieredze, izveidojušies priekšstati par paliekošām vērtībām un prasme uz visu paskatīties ar vēsāku prātu.

Arodbiedrības palīdz stiprināt labas attiecības starp darbiniekiem un darba devēju, tās rūpējas par veselībai drošiem darba apstākļiem, nodrošina juridisku aizstāvību darba tiesību jautājumos, seko, lai tiktu ievērotas darba ņēmēju sociālās garantijas, lai darba alga tiktu palielināta atbilstoši darbinieku ieguldījumam un kopējām tendencēm tautsaimniecībā. To visu īsāk var saukt vienā vārdā – labumi. Tās nav tiešas materiālās vērtības, bet gan garantijas, ka arodbiedrība darba attiecībās rūpējas par jūsu drošību šī vārda visplašākajā nozīmē.

Kādās jomās jūs saskatāt arodbiedrību attīstības vērienīgāko perspektīvu?

Ja mums būs maz biedru, mēs neko nenasiegsim. Jo mūsu būs vairāk, jo vairāk mēs panāksim. Arodbiedrību kustība ir tas gadījums, kad kvantitāte pāraug kvalitātē. Jo lielāku cilvēku skaitu arodbiedrības pārstāv, jo šis viedoklis var iegūt lielāku rezonansi. Latvijā arodbiedrības apvieno apmēram 160 000 biedrus – tā ir lielākā nevalstiskā organizācija. Es arodbiedrību perspektīvu saskatu to skaitliskajā izaugsme. Un šis izaugsmes potenciāls ir ļoti liels.

Mums lieti ir noderējusi ārzemju arodbiedrību pieredze, piemēram, zviedru. Mums bija jāmacās strādāt tirgus ekonomikas apstākļos, jāiepazīst darba devēji. Daudzi cilvēki arodbiedrībā ir palikuši inerces pēc. Bet pamazām arī mostas izpratne, ka laiki tādi, ka pašiem jācinās par sevi. Un tad ierauga, ka arodbiedrība var būt vērtīgs sabiedrotāis. Arodbiedrības var paveikt to, ko nevar deputāti, ne partijas, ne valdība. Algu jautājums arodbiedrībām vienmēr būs aktuāls. Man ir lepnums, ka LIZDA ir pirmā no nozaru arodbiedrībām, kas no iemaksātājam biedru naudām apdrošina visus savus biedrus pret nelaimēm – runa ir par aptuveni 45,7 tūkstošiem cilvēku.

Arodbiedrību aktivitāšu vislielākā perspektīva, manuprāt, ir saskatāma izglītības sistēmā, veselības aprūpē un pakalpojumu sfērā. Ļoti daudz tiek strādāts, lai sakārtotu likumdošanu. Ja nebūtu arodbiedrību aktīvās rīcības un iejaukšanās, likumi visdrīzāk būtu mazāk labvēlīgi darba ņēmējiem. Taču tās ir lietas, kuras grūti izmērīt. Tas pārsvārā ir plašākas sabiedrībai acīm mazāk pamanāms darbs. Bet galvenais jau ir rezultāts.

Kas tiek darīts un ko vēl vajadzētu darīt, lai arodbiedrībām piesaistītu jaunus biedrus?

Lai piesaistītu vairāk jaunu biedru, jādomā arī par arodbiedrību popularitāti. Vēl tiešāk – arodbiedrībām jāklūst populārām. Es varu iedomāties situāciju, ka būt arodbiedrībā – tas ir stilīgi! Uz to acīmredzot mums ir jāiet. Tie, kas šobrīd ir arodbiedrībās, nesaka, ka viņi ļoti lepojas ar savu piederību organizācijai. Droši vien vēl nav padarīts tik daudz, lai būtu iemesls lepoties. Nu lai tad tas mums ir stimuls tālākajam darbam. Arodbiedrību spēks šobrīd slēpjas jaunās idejās.

Ir jābūt bonusiem, ar kuriem ieinteresēt cilvēkus. Lokāli pagastos vai pilsētās, piemēram, varētu veidot dažādas lojalitātes programmas ar atvieglojumiem arodbiedrības biedriem.

Lai piesaistītu jaunus biedrus, ir rūpīgi jāizvērtē, kā informāciju par arodbiedrībām pasniegt tā, lai cilvēki to uzvertu atbilstoši būtībai. Par to ir jārunā ar aroorganizāciju priekšsēdētājiem un esošajiem arodbiedrības biedriem. Manuprāt, arodbiedrības tikai iegūtu, ja tās spētu sniegt atbalstu skolām audzēkņu izglītošanā darba tiesību jautājumos. To varētu uzņemties arodbiedrību jauniešu organizācija. Ir patīkami, ka arodbiedrību rindās parādās jaunas sejas un svaigas idejas.

Kas no arodbiedrību veikuma, jūsuprāt, pēdējo četru gadu laikā ir bijis sabiedriski īpaši nozīmīgs, kas ir kaut ko mainījis, uzlabojis? Kādi notikumi visspilgtāk iespiedušies atmiņā?

Arodbiedrībās strādāju tikai divus gadus. Spilgtākais notikums, ko pati piedzīvoju, bija 2005. gada 1. oktobris – mītiņš manifestācija «Mēs pret nabadzību!» Doma laukumā. Man tas deva iedvesmu un ticību arodbiedrību kustībai. Te nav runa par konkrētu sasniegtu rezultātu, bet gan par spēju demonstrēt solidaritāti. Tur bija arodbiedrību vienotības spēks.

Galvenais nozares arodbiedrības panākums ir skolotāju algu paaugstinājums. Čīna par lielāku algu ir arodbiedrības aktivitāšu pamatu pamats. Ne par velti saka – ja arodbiedrība nenodarbojas ar algu jautājumu, tad tā vairs nav arodbiedrība. Izdarījām, ko varējām, bet tajā pat laikā paredzētais izglītības darbinieku algas pieaugums tik un tā nebūs pietiekams.

Pēdējos gados būtiski ir pieaugusi arodbiedrību aktivitāte, arī publicitāte. Rikotie masu pasākumi ir vērienīgāki. Svarīgi, ka tiek organizēti izbraukumi uz reģioniem. Manuprāt, svarīgs ir jebkurš pasākums, kas sabiedrībai atgādina par arodbiedrību kustību un tās mērķiem.

Kādus galvenos uzdevumus arodbiedrībām vajadzētu izvirzīt nākamajiem pieciem sava darba gadiem?

Vispirms ir svarīgi sakārtot kopējo arodbiedrību sistēmu, lai tā ir darboties spējīga un darbojas ikviena iesaistītā cilvēka interesēs, lai katram no tā tiek savs labums. Varbūt skan merkantīli, bet mēs jau visu darām, lai gūtu labumu. Ir jāizveido stabila informācijas sistēma, lai ziņas no arodbiedrības regulāri nonāk līdz katram biedram. Un katram arodbiedrības biedram ir jāzina, kā viņš var realizēt atgriezenisko saiti. Arodbiedrībām arī jādomā par jaunu pakalpojumu radīšanu, ko piedāvāt saviem biedriem.

Algu jautājums no dienas kārtības nepazudīs. Nauda ir jāmeklē visu izglītības sistēmas vajadzību nodrošināšanai.

Arodbiedrību nākotne ir jaunu cilvēku ienākšana organizācijā, nodrošinot paaudžu pēctecību. Jāizglīto esošie arodbiedrību biedri jaunu cilvēku piesaistē. Galvenais – ir jābūt gataviem uzņemties atbildību un centies tikt galā arī ar sarežģītiem uzdevumiem. Lai ir lepnums par arodbiedrību!